

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Ewald, Johannes.; af Johannes Ewald : med
Oplysninger udg. af "Dansk lærerforening" ;
ved Ida Falbe-Hansen.

Titel | Title:

Fiskerne : et Syngespil i tre handlinger

Udgivet år og sted | Publication time and place: København : Reitzel, 1893

Fysiske størrelse | Physical extent:

113 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

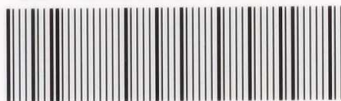
UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

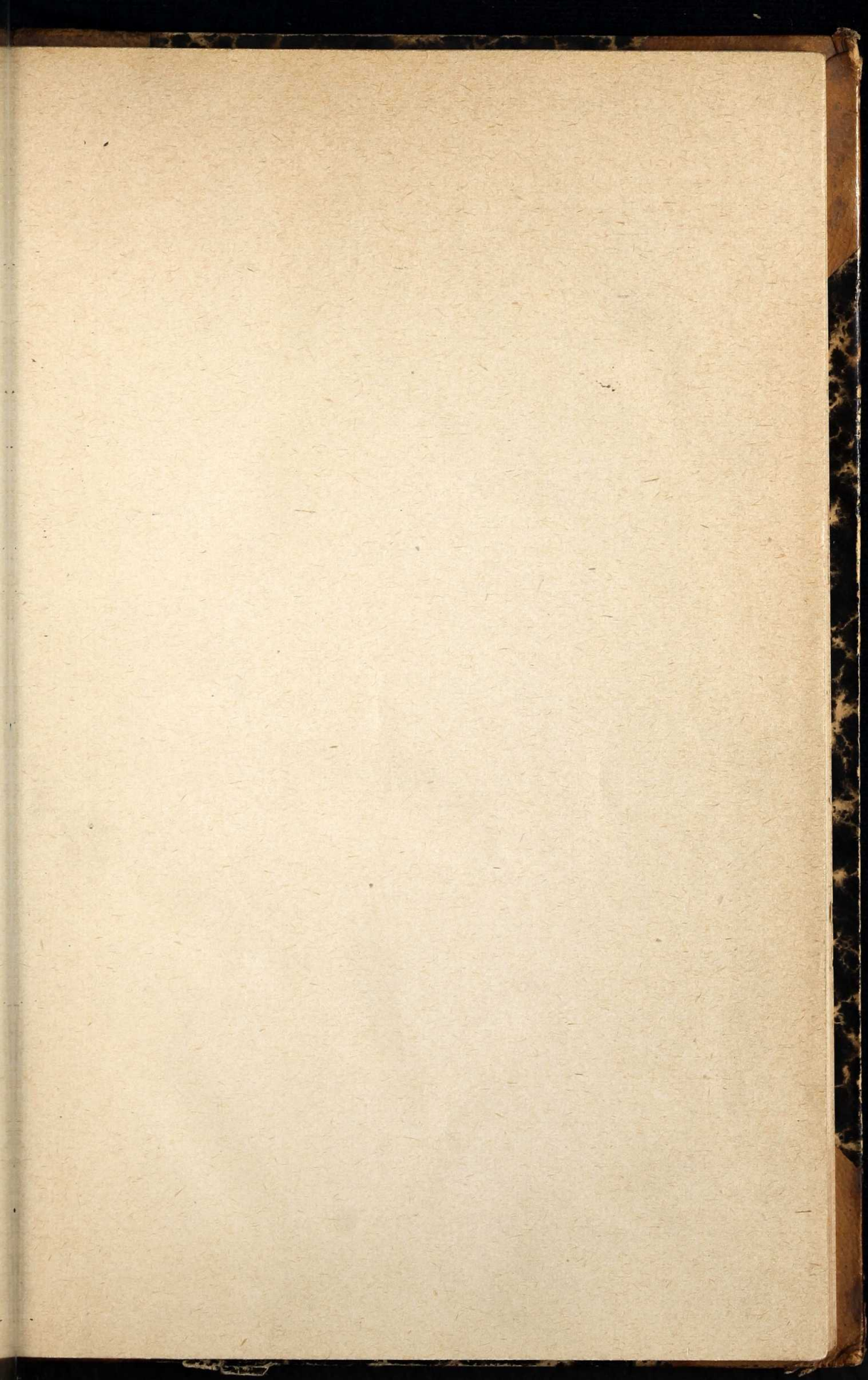
55, - 64.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130021104214

Fiskerne.

Et Syngespil i tre Handlinger

af

Johannes Ewald.

Med Oplysninger udgivet af „Dansklærerforeningen“

ved

Ida Falbe-Hansen.

København.

Det Reitzelske Forlag (George C. Grøn).

1893.

Danske Forfattere. Nr. 31—32.

København. — Bianco Lunos Kgl. Hof-Bogtrykkeri (F. Dreyer).

Indledning.

Johannes Evald, Søn af den nidkære Vajsenhuspræst, Sønderjyden Enevold Evald, blev født 18de November 1743. Ved sin Faders Død blev han, 11 Aar gammel, sendt til Sønderjylland, hvor han blev sat i Latinskolen i Slesvig. Han var i Huset hos Rektoren, der holdt strengt over, at han lærte sine Lektier, men for Resten ikke brød sig om, hvad han tog sig for i sin Fritid. Han levede da et ret friskt Barneliv, slugte alle de Mor-skabsbøger, han kunde faa fat paa, saaledes „Robinson“, oldnordiske Sagaer, engelske Romaner o. desl., lyttede, naar der blev fortalt Eventyr eller berettet om Krigsbegivenheder rundt om i Evropa og om Missionærernes Farer og Lidelser i fjerne Lande. Han drömte om at blive Missionær i Æthiopien og blive flaaet levende for sin Tros Skyld, om at hverve en Hær af Dreng og i Spidsen for dem erobre Tyrkiet; han prøvede paa at løbe bort fra Hjemmet for som Robinson at strande paa en øde Ø, og med sine Kammerater legede han „Preussere og Østerrigere“. Evald har senere udtalt den Anskuelse, at det var en Ulykke for ham, at hans Fantasi fik saa megen Næring; men vi kunne nu i vore Dage se, at alt dette bidrog til at udvikle hans digteriske Evner. Sin Skolegang forsömte han ikke; knap 15 Aar gammel blev han Student med gode Karakterer.

I København blev den unge Student greben af en pludselig og lidenskabelig Kærlighed til en ung Pige, Arenalise Hulegaard, som satte dybe Spor i hans Liv. Da den studerende Vej syntes ham for langsomt at føre

til hans Maal: at blive selvstændig og vinde Arende, flygtede han med sin Broder til Hamborg for derfra at gaa i preussisk Krigstjeneste. I halvandet Aar tumlede han sig nu mellem Preussere og Østerrigere. Hvad han oplevede her, vide vi ikke meget om; enkelte spredte Ytringer af ham selv og nogle Anekdoter, fortalte af hans Venner, er alt, hvad vi have at holde os til, thi den smukke Skildring, han selv har givet af sit Levned, naar ikke længere end til hans Ankomst til Magdeburg paa Rejsen op ad Elben. Men at hans „ulmende Digteraand“ havde stort Udbytte af Rejsen og det eventyrlige Soldaterliv, kan der næppe være Tvivl om. — I Oktober 1760 kom han tilbage til København, tog atter fat paa Læsningen, og inden to Aar vare omme, var han theologisk Kandidat og — rimeligvis — forlovet med sin elskede.

Men snart efter indtraadte der noget, som pludselig forvandlede hans Livsplaner og Udsigter. Der maa være sket et Brud; Arende ægtede en anden. Den Hjertesorg, som dette voldte Evald, gjorde ham „rent uenig med alt det, som man kalder timelig Lykke“ — men den gjorde ham ogsaa til *Digter*.

Det første Arbejde af ham, som kom offentlig frem, var „Lykkens Tempel, en allegorisk¹ Fortælling i Prosa. Dette Arbejde blev (1764) indsendt til „Selskabet for de skønne og nyttige Videnskabers Forfremmelse“, og efter at Selskabets Bestyrelse og Evald med forenede Kræfter havde fileet paa det, blev det anset for værdigt til at optages i Selskabets Skrifter. Aaret efter indsendte han til Selskabet et nyt Arbejde, „Adamiade, et Drama om Guds Godhed“. Det vandt ikke en Prisbelønning, han havde haabet paa; dog lod man ham vide, at det ved Forbedring kunde blive antageligt. Men nu havde han selv mærket, at Digtervingerne begyndte at voxer ud, — stolt og pirrelig var han altid, og han erklærede nu

¹ En vidtløftigere billedlig Fremstilling.

rent ud, at naar han ikke kunde være den første Digter i sit Fædreland, vilde han ikke være den anden. (Saml. Værker, VIII., S. 152). Dog — han vilde være den første; og da han ikke vidste nogen anden Vej til at blive dette end den at studere de bedste Forfattere og Reglerne for Digtekunsten, satte han sig for, at han i to Aar kun vilde læse, men ikke skrive noget. Han holdt sit Ord; dog gav han i 1766 efter for sine Venners Opfordringer og skrev en Kantate til Kong Frederik den Femtes Bisættelse.¹ Den gjorde med Rette den største Lykke hos alle; det er et af de første Digte i vor Litteratur, hvor en varm og dyb Følelse faar et paa en Gang skönt og simpelt Udtryk.

De Forbilleder, Evald i disse to Aar studerede, vare dels de betydeligste af Oldtidens Forfattere, dels de franske Digtere, især Tragediedigteren Corneille (som levede 1606—1684). Man var i de Tider af den Anskuelse (se Dansklærerforeningens Udgave af „Kærlighed uden Strømper“, Side 4) at man sad inde med de enegyldige, for alle Tider bestaaende Regler for Digtekunsten, og at disse vare udførte til den højeste Fuldkommenhed af de latinske og franske Digtere. Den tyske Litteratur derimod var paa den Tid lige saa fattig som den danske og gav sig kun af med Efterligning af den franske. Men nu optræder den store Digter Klopstock (1724—1803) og fremkalder en hel ny Retning i den tyske Litteratur, frigör den for de franske Lænker og begynder en national Udvikling. Mens Klopstock i sit eget Fædreland kun var anerkendt af en snæver og lidet formaående Kreds, fik han af den ældre Bernstorff Indbydelse til at komme til Danmark; her levede og digtede han i henvend en Snes Aar, og her blev hans Hovedværk „Messiaden“ (et Heltedigt om Messias) trykt paa kongelig Bekostning 1748.

¹ I Evalds Fortælling om denne Sag er der nogen Modsigelse, saa det er ikke helt klart at se, naar de to Aar falde; rimeligvis forholder det sig, som her er fremstillet.

Det er Klopstock, som opmuntrer Evald til at vende sig bort fra de franske Forbilleder og hellere hente Stof til sin Digtning fra Fædrelandets Fortid. Vel var det første Arbejde, han fuldførte efter sine to Studieaar, „Adam og Eva“, endnu stærkt præget af fransk Indflydelse — det er ogsaa skrevet paa Alexandrinere ligesom „Kærlighed uden Strømper“¹ — men det næste er „Rolf Krage“, som er i klopstocksk Stil. Vi kunne i vor Tid let se dette Stykkes Fejl, det opskruede Sprog og den overstrømmende Følsomhed, fordi vi siden have faaet langt fuldkomnere Behandlinger af nordiske Emner, men „Rolf Krage“ har, som det første Arbejde af denne Art, haft den største Betydning; hele Øhlenschlägers nordiske Digtning har, ifølge hans eget Udsagn, sin Rod deri.

Fra nu af er Evald anerkendt som Digter. I de følgende Aar skriver han baade dramatiske Værker („Harlekin Patriot“, som spotter Tidens løse Projektmageri, der pynter sig med Patriotismens Navn, „de brutale Klappere“, en bidende Satire, fremkaldt ved nogle Teateroptøjer af Studenter og Officerer, „Pebersvendene“, en Forherligelse af Ægtestanden i Modsætning til den ugifte Stand), større Digte, som „Philet“ (om Bernstorff), og en Mængde mindre Digte, især Lejlighedsdigte. Allerede Kantaten over Frederik den 5te var jo et Lejlighedsdigt; den havde vist hans ejendommelige store Evne for den Slags Digtning, og baade Hoffet og private Personer henvendte sig nu jævnlig til ham med Anmodning om poetisk Bistand ved alle mulige Lejligheder, især Bryllup og Begravelse. Her fik Evald Brug for sine store Evner som lyrisk Digter. I flere af disse Digte ere de personlige Forhold, der vare Anledning til dem, kun berørte mod Slutningen i i et Par løst tilhængte Vers, medens Indledningen er et selvstændigt lyrisk Digt, en stemningsfuld Besyngelse af Emner som Død og Grav, Liv og Elskov.

¹ Se Dansklærerforeningens Udgave, S. 7.

Evalds Liv i København blev imidlertid i disse Aar efterhaanden temmelig udskejende; han svirede med en Flok lystige Brødre og forødte sine uvisse, men ikke altid ringe Indtægter i daarligt Selskab. Dette Liv nedbrød tidligt hans Sundhed, og endelig fik hans Moder, der var meget misfornöjet med hans Opførsel, ham anbragt paa Landet.

Det var hos Fiskemester¹ Ole Jakobsen, Forpagter af Rungsted Kro (det nuværende Rungstedlund), Evald blev sat i Kost; der var han fra Foraaret 1773 til Efteraaret 1775. Han havde det godt her. Vel blev han aldrig legemlig frisk; en Gigtsygdøm, han havde paa-draget sig, knugede ham mere og mere sammen; men han blev kærligt plejet af gode og venlige Mennesker, og han nød den dejlige Natur i fuldt Maal. Værkbruden som han var, kunde han vel ikke strejfe om i Mark og Skov — vi høre dog f. Ex. om en lystig Kanetur, han foretog til Hörsholm —, men fra sit Vindue kunde han iagttage meget. Hans Öje kunde følge Havets evige Vexlen, som hans Öre lytte til dets Brusen, og da han levede mellem Mennesker — Sømænd og Fiskere —, hvis Tilværelse for störste Delen afgang af Havet, er det ikke underligt, at det i höj Grad fyldte hans Sind; han bliver den förste i vor Litteratur, der synger Havets Pris. Her bliver den skönne Ode „Rungsteds Lyksaligheder“ til, det mest stemningsfyldte Naturdigt, den danske Litteratur indtil da havde ejet. „Her voxte min Sang“, hedder det med Rette i dette Digt. Evald udvikler sig her i alle Retninger, hans Poesi bliver mere national, kommer Livet nærmere og bliver mere formfuldendt. Han havde i de senere Aar ogsaa gjort Bekendtskab med den engelske Litteratur, med Shakspeare, hvis Værker længe havde været ringeagtede i hans eget Fædreland,

¹ Den „kongelige Fiskemester“ bestyrede de Kongen tilhørende Fiskerier i de nordsjællandske Søer; Jakobsen var altsaa kgl. Embedsmand og synes at have været en ret anset Mand.

saa at alle kunde nyde godt af det. Det skete, og ved denne Lejlighed blev da Evald Genstand for en Hyldest, som ingen dansk Digter, mindst han selv, tidligere havde nydt. Theatret genlød af Leveraab for „Danmarks største Skjald“, og Adresseavisen¹ indeholdt begejstrede Henvendelser til ham.

Alt dette oplivede Evald i høj Grad. Han havde altid haft de højeste Tanker om Digterens Kald og den stærkeste Følelse af det Ansvar, der paahvilede ham², og han saa nu, hvor stor en Magt han havde over sit Publikum. Tilskyndet ikke blot af sine Venner, deriblandt Direktøren for det kgl. Teater, men ogsaa af sit eget Hjerte, satte han sig nu for at skrive et nyt, et nationalt, et folkeopdragende Skuespil. Det blev „Fiskerne“.

Som sædvanlig, naar han tog sig et Arbejde for, kastede han sig over det med al sin Kraft, saa snart han var rask nok til at skrive. „Jeg er varm, jeg er hidsig paa mine Fiskere“ skriver han til Theaterdirektøren i Juni 1778. Men Sygdommen var stadig hans Herre, saa først i Begyndelsen af 1779 var han færdig med Arbejdet. Han indsendte det til „Selskabet for de skønne Videnskaber“, der gav det sit Bifald, lod det trykke blandt sine Skrifter (13de Stykke) og gav Forfatteren en „overordentlig“ Priselønning paa 50 Rdl. (c. 150 Kr.). Aaret efter, 31. Jan. 1780 (Kongens Fødselsdag) blev det opført paa det kongelige Theater. Til denne Forestilling vare de Fiskere fra Hornbæk,

¹ Der den Gang ikke, som senere, blot indeholdt Bekendtgørelser. ² „Jeg er overbevist om, at Digtekunsten blot blev betroet de dødelige til at lære dem Godheds Pris og den Almægtiges Under, til at opflamme højere Dyder, til at gemme store og efterfølgelsesværdige Handlinger, til med uudslettelige Træk at indpræge Visdoms og Klogskabs Grundregler, til at sammenknytte Selskaberne [ø: Samfundene], med eet Ord: til at udsprede de sandeste, de reneste, de stærkeste Glimt af Himlen over deres Brødre. Ve de foragtelsesværdige, som nogen Tid har misbrugt den til andet!“ udbryder han. (Saml. Skrifter VIII, Side 155.)

hvis Daad Stykket forherligede, indbudt som Tilskuere. Da man spurgte dem, om Fremstillingen var rigtig, svarede de: „Jo! saadan omtrent gik det til, undtagen at vi ikke sang.“

Da Evald var færdig med „Fiskerne“, synes han selv at have haft en Fornemmelse af, at hans Livs Gerning var afsluttet. Paa Kladden til „Kong Christian“ har han udregnet, hvor gammel han var paa det Tidspunkt — indtil Dag og Time. Paa samme Tid gjorde han Udkast til sit Testamente og efterlod Indtægten af „Fiskerne“ til sin Værtinde, Madam Schou, der havde plejet ham med den største Omhu. Han skrev heller ikke meget mere; kun enkelte smukke lyriske Digte ere fuldendte, det øvrige blev kun til Brudstykker. D. 17. Marts 1781 døde han, kun 37 Aar gammel. Hans Jordefærd blev en enestaaende Begivenhed; aldrig var nogen dansk Digter bleven fulgt til Graven af en saadan Skare — gamle og unge, fornemme og ringe enedes om endnu en Gang at hylde ham.

Hvad var det nu, Evald vilde med sit Stykke? Han vilde vække store og ædle Følelser i Tilskuernes Bryst, opflamme dem til „høje Dyder“. Disse Tilskuere vare hans Landsmænd, vare Danske; i rigtig Forstaaelse af, at det gælder om at vække en ædel Selvbevidsthed i Folket, vælger han en Heltedaad, udført af danske Mænd, som Genstand for sit Digt. Men i sin Begejstring slaar han rigtignok saa drabeligt paa de nationale Streng, at al denne Ros over Danmark, over Dannerdrotten og de danske Dyder — især i 3dje Akt — falder os smagløs. For ret at forstaa den bör man huske paa, i hvilken Tid det var, „Fiskerne“ blev skrevet. Under den ældre Bernstorff og endnu mere under Struensee var der strømmet en Mængde Udlændinge, Franskmand, men især Tyskere, herind, ofte dygtige Folk men lige saa ofte aldeles udygtige Personer, der ved deres Hovmod og Haan overfor alt dansk oppirrede Folket. Da derfor,

efter Struensees Fald, den ny Regering rettede sine Bestræbelser paa at lade det danske igen komme til sin Ret, bleve disse Bestræbelser modtagne med almindelig Jubel, og Landets bedste Mænd stod Regeringen bi med at hæve Folkets Selvfølelse. Ove Malling (den senere Statsminister) udgav 1777 en Bog, „Store og gode Handlinger af Danske, Norske og Holstenere“, der netop er bestemt til Læsning for jævne Folk, til at vise dem, hvor mange herlige Handlinger deres Landsmænd have udført, hvor mange „Dyder“ de have vist sig i Besiddelse af (den er delt i Afsnit med Overskrifterne „Menneskekærlighed“, „Tapperhed“, „Troskab“, „Højmodighed“ osv.). „Fiskerne“ er et Led i dette Arbejde for den nationale Vækkelse, og hvor haardt der trængtes til en saadan Vækkelse, ses deraf, at Kampen for den varer næsten Aarhundredet ud, og at de forskelligste Personligheder tage Del i den.

Wessel, der hører til en hel anden Retning end Evald, finder ogsaa, at der bör holdes Maade med den danske Beskedenhed; han skriver, at „naar man for vidt den driver og alt fremmed Fortrin giver, det en Dyd ej kaldes kan, men fornædtrer danske Mand“. Digteren Thomas Thaarup fortsætter Evalds Arbejde i sine Syngestykker („Høstgildet“, „Peters Bryllup“ og „Hjemkomsten“) og P. A. Heiberg spotter Ærbødigheden for Tyskerne f. Eks. i „Virtuosen Nr. 2“, mens der i alvorlige Skrifter kæmpes af Mænd som Sprogmanden V. H. Fr. Abrahamsen, den senere Digter Schack Staffeldt o. fl. Helt ind i det næste Aarhundrede (1825) skriver Rahbek, efter at have citeret en Sang af H. C. Sneedorff, som ender med gode Ønsker for Danmarks gamle Rige, saaledes:

„Idet jeg ikke kan afskrive min dannessindede Vens
 „Slutningsønske uden end en Gang at istemme det af
 „mit ganske Hjerte, kan jeg ikke tilbageholde et Dan-
 „nersuk for, at slige Danner-Feste, naar Gud skænkte
 „os dem igen, maatte finde Dannerkredse, som hin
 „omtalte, hvor de mødtes med Dannerfryd, paaskön-

„nedes med Dannertak og viste dem virksomme til at vække Danneraad, Dannerdaad og Dannerfærd.“

Ved Siden af saadanne Udbrud er Evalds Patriotisme meget maadeholden¹.

Ejendommeligt for det 18de Aarh. er dets Opfattelse af, hvad det egentlig er, der holder Nationen sammen. Det er Kongen og hans Hus, der staar som det personliggjorte Udtryk for Fædrelandet; de, som han regerer over, tilhøre, hvad Sprog eller Folkeslægtskab de end have, samme Nation, de ere Brødre; da han er Landets Fader, ere Undersaatterne, hans Börn, Brødre². Derfor fortæller Ove Malling om „Danske, Norske og Holstenere“; derfor optræder i Thaarups „Høstgilde“ en dansk, en holstensk og en norsk Bonde og synge hver paa sit Lands Sprog. Og da Evald vil slutte sit Stykke med en Lovprisning af Danmarks Herligheder, begynder han derfor med et Vers til Kongens Ære, saa følger et til Dronningens og endelig et til Arveprinsens Berømmelse.

„Fiskerne“ er ikke som „Rolf Krage“ eller „Balders Død“ en Tragedie, men det er dog et „højere Drama“, og at Evald tager et Emne fra det jævne Folks Liv,

¹ Det kan i øvrigt bemærkes, at Evald selv har afdæmpet Tonen i sit Skuespil en Del. Den store Korsang, der slutter 2den Akt, — Redningssangen — havde saaledes oprindelig et stærkt patriotisk Præg. Blandt de Vers, som findes paa Evalds Kladder til den, kan nævnes følgende:

Danske Flag!	Nordens Fryd,
Danske Penge!	Juliane!
Danske Slag!	Fredriks Dyd!
Danske Dreng!	Ærens Bane!

Han har rimeligvis selv fundet dem for smagløse, siden han har strøget dem.

² Slgn. Thaarups:

„Enige Brødre, det ville vi være!
 Bundne ved Slægtskabs og Broderskabs Baand.
 Een er vor Konge, og een er vor Ære,
 Derpaa vi give hinanden vor Haand.

vælger Almuesmænd til Helte i et saadant Værk, var noget ganske nyt i vor Litteratur. Tidligere mente man, at dette var ganske upassende. Den tyske Digter Martin Opitz (1597—1639) hvis Mening i saadanne Sager var en Lov for den danske saavel som for den tyske Litteratur i over 100 Aar, siger herom:

„Tragedien taaler ikke, at man indfører Personer af ringe Stand eller jævne Sager, thi den handler kun om kongelig Vilje, Drab, Fortvivelse, Barne- og Fademord, Brand, Blodskam, Krig, Oprør, Klagen, Hysten, Sukken og deslige. . . . Komedien bestaar af jævne Personer og Sager, handler om Bryllupper, Gæstebud, Spil, Tjeneres Bedrag og Skalkhed, stortalende Landsknegte, Elskovsanliggender, Ungdommens Letfærdighed, Alderdommens Gerrighed og saadanne Sager, som daglig forefalde blandt gemene Folk. Desaaarsag have de, der i vore Dage have skrevet Komedier, handlet storligen ilde ved at indføre Kejsere og Potentater; thi saadant er stik imod Reglerne for Komedier“.

Men i sidste Halvdel af 18. Aarh. begynder man at se anderledes paa „Folket“. Tidens Løsen, saaledes som det især fremsættes af den franske Tænkter Rousseau, bliver „Natur og Sandhed“, og da man finder dette i langt højere Grad hos de uoplyste end hos de dannede Klasser, begynder man at studere dem, deres Liv, deres Sæder, deres Poesi. Folkepoesien, der før havde været foragtet, kommer nu til Ære og Værdighed; fra 1765 da Thomas Percy i England udgiver sine „Levninger af gammel engelsk Poesi“, faa vi den ene Samling Folkeviser efter den anden.

Jævnside med at man saaledes lærer af Folket gaar der en Bestræbelse efter at oplyse Folket, give det større Del i Civilisationens Goder og forbedre dets Kaar i aandelig som timelig Henseende.

Alt dette deltager Evald i med den varmeste Interesse. Han staar i mange Henseender Rousseau nær, ikke mindst i Sansen for Naturen og for det jævne Folk. Allerede i København var det ham (til hans Families Forargelse) en Fornøjelse at omgaas „simple Folk“. En

samtidig af ham fortæller: Evald havde for Skik at lade en Del Beboere i Huset af den lavere Klasse komme til sig om Aftenen, tilligemed en Violin, og da ved Dans, Drik og Sang tilbringe en Del af Natten i hans Værelse, medens han liggende i Sengen morede sig ved at se paa dem og drikke med dem“. I Rungsted omgaas han næsten udelukkende med Almuesfolk og befinder sig vel derved. „Min Skæbne har“, siger han senere, „i en Del Aar indskrænket min daglige Omgang til den Klasse af mine Medbrødre, som i en vis Forstand kan kaldes den ringeste, men i en anden og sandere uden Tvivl er den største og betydeligste. Bønder, Tjenestefolk, Haandværkere, Høkere, smaa Betjenter, med eet Ord, det, vi kalde Almuen, opfyldte for største Delen den Cirkel, som jeg daglig drejede mig i“. At „studere Mennesker“, siger han endvidere, var hans kæreste Syssel, og det netop jævne Mennesker, hos hvem det naturlige, oprindelige, endnu ikke var udvisket af Kulturen. Altsaa er det baade Tidens Retning, hans egen Tilbøjelighed og hans Livs Forhold, der fører ham hertil. At han ogsaa har haft Sans for Folkepoesien, se vi af den mærkelige lille Sang, „Liden Gunvers Vise“, som Evald kalder en „Romance“, d. e.: en Folkevis. Det nærmeste Forbillede, vi kunne finde for dette Digt — det første Forsøg paa at optage Folkevisens Indhold og friere Form i vor Kunstpoesi — er Agnetevisen, men den findes hverken opskreven eller trykt för i et Flyveblad fra Slutningen af forrige Aarhundrede, og Evald har da vel hørt den synge af en eller anden Bondepige.

Hans Kærlighed til Folket og hans Kendskab til dets Vankundighed drev ham endelig til med stor Varme at omfatte Bestræbelserne for at opdrage det. Under hans Syslen med „Fiskerne“ bliver det ham endnu mere klart, hvilken vigtig Opgave her foreligger, og da han er færdig med Dramaet, skriver han sin mærkelige Afhandling „Om Almuens Oplysning“. Den blev desværre ikke fuldendt, men saa meget se vi dog, at Evald mente, at særlig Digterne havde en Opgave her, da Folket

var lærelystent nok, om det blot havde noget, der var værd at læse. Selv vilde han bidrage sit. „Jeg har sat mig det helligt for, om jeg og ingen fler kan overtale, dog selv herefter at bidrage min Skærv, og i det mindste efter al min Evne stræbe at befordre det, som jeg er overtudet om at være min Næstes Velfærd og Skaberens Vilje“. Samme Aar skrev han saaledes en Sang om Selvmord, som han udgav som Gadevise. („En aandelig Sang, hvori indføres Forsonerens Jesu Christi kærlige Advarsel til dem, som fristes af de onde og ulyksalige Tanker at ville forkorte deres eget Liv“.) Men det vigtigste Led i dette Folkeopdragelsesarbejde var dog „Fiskerne“.

Til Grund for „Fiskerne“ ligger en Begivenhed, som havde fundet Sted d. 19. Nobr. 1774. Evald boede jo den Gang i Rungsted og har altsaa maaske allerede der hørt om den; i hvert Fald havde han læst Fortællingen derom i Ove Mallings „Store og gode Handlinger.“ Nogle Fiskere og Tjenestekarle havde med Livsfare reddet en skibbruden Mand og havde ikke villet modtage den Belønning, som den reddede Skipper tilbød dem. En i Frankrig bosat dansk Adelsmand, som hørte dette, udsatte da en Livrente for dem¹.

¹ Hans Navn var Chr. Siegfried v. Plessen. Hans Gavebrev lyder saaledes:

„Da det er kommen til min Kundskab, hvorledes Huusmændene Anders Jenssen, Peder Jenssen og Svend Nielsen Bache, samt Tieneste-Drengene¹ Jens Larssen og Svend Pedersen, alle fra Hornbech paa Kronborg Amt udi Siælland, have den 19de November 1774 viist den Menneske-Kiærlighed, at de med deres eget Livs øyensynligste Fare, have reddet, en ved bemeldte Hornbech strandet Skipper, naunlig² Thomas Bruuns Liv, og, efterat have gjort denne gode Gierning, været saa ædelmodige, at de have vægret dem ved at imodtage den dem derfor af Skipperen anbuudne Belønning.

¹ Tjenestekarlene. ² ved Navn.

Evald har bibeholdt alle Hovedtrækkene i Beretningen uden at forandre noget væsentligt i den, derimod har han tildigtet Tabet af Bundgarnet, og han har ladet Velgøreren, Odelhjem, optræde personlig i Stykket med sin Gave, hvorved han opnaaede at bevare „Tidens og Stedets Enhed“. (Se herom Indl. til „Kærlighed uden Strömper“, Dansk lærerf.'s Udg.) En væsentligere Tilføjelse er Kærlighedshistorien. Ved den har han baade forsyndet sig mod „Handlingens Enhed“ og unægtelig

Saa, da dette deres Foretagende gjør Menneskeligheden saa meget mere Ære i disse fordærvede Tider som man ikke skulle vente sig sligt af Folk der ei have havt bødre Opdragelse og Vilkaar, holder jeg for, at det kunde tienne andre til Opmuntring [til] i liige Tilfælde at viise samme Menneske-Kiærlighed og Ædelmodighed, naar der fandtes nogen, som ved en liden Belønning til bemeldte Folk vilde vise dem Høy-Agtelse, Velbehag og Skønsomhed, som gode og dydige Mennsker have Ret til at paastaae af ethvert deres Med-Menniske.

Thi haver jeg ey alleene besluttet, saalænge Gud endnu under mig Livet, til forbemeldte Anders Jensen, Peder Jensen, Svend Nielsen Bache, Jens Larsen og Svend Pedersen aarlig at lade betale den Summa Et Hundrede og fem og Tyve skriver 125 Rixdaler; som mellem dem liige skal deles, saa at Enhver af dem faaer 25 Rdl., men jeg anordner endog ved dette Document, der skal have samme Kraft, som et Codicill¹, at efter min Død, skal mine Arvinger og Legatarier Een for Alle og Alle for Een til dem aarlig saalænge de leve lade udbetale til liige Deeling den samme Summa Eet Hundred og fem og Tyve Rixdaler, som skal leveres til Stædets Amtmand, der, som jeg haaber ubesværet² paatager sig at udeele dem og at forskaffe Quitting for Pengenes Annammelse samt Vedkommendes Attester om, at disse Folk ved Udeelingen ere i Live. Og ligesom Een eller flere af disse fem Folk ved Døden afgaaer, skal den eller de afgangnes Deel tilfalde dem eller den igienlevende, saa at den som de andre fiire tilsidst overlever, nyder saalænge hand er i Live alleene de fulde Hundrede og fem og Tiuge Rixdaler.

Dette til Bekræftelse under min Haand og mit hostrykte Signet.

Courtaux³ d. 24 Februarij 1775.

¹ Tillæg til et Testamente.

² uden Vægning.

³ i Langnedoc.

svækket Indtrykket af Hovedhandlingen. De forskellige Skænde- og Forsoningsscener mellem Kærestefolkene tage sig smaalige ud ved Siden af den gribende Hovedhandling, hvor det gælder „Menneskers dyre Liv“. Grunden til, at han har medtaget dette, er vel dels den, at han saaledes faar Lejlighed til at vise Menneskelivet fra flere forskellige Sider, dels den, at han derved kan komme til at behandle et af sine Yndlingsemner. Elskoven selv har han aldrig besunget; „mig har Krigslyd og Vinen og Elskov altid mægtigt fortryllet, men aldrig fyldt med Sang“, siger han med Rette — han har aldrig skrevet egentlige Kærlighedsdigte, ikke fordi han ikke kendte til Elskov, men fordi han fandt, at Elskov i og for sig ikke var nogen værdig Genstand for Digtningen, uden for saa vidt Fremstillingen af den kunde bruges til at „rense Lidenskaberne“. De stærke Følelsers Ret var et Spørgsmaal, som paa denne Tid bliver Genstand for Digternes Behandling overalt i Verdenslitteraturen (f. Eks. Rousseaus „la nouvelle Héloïse“, Goethes „Leiden des jungen Werther“), og Evalds Tanker have aabenbart været stærkt sysselsatte dermed. Han har behandlet det i flere af sine Digte; i „Balders Død“ er det Balders lidenskabelige Elskov, der hidfører den tragiske Slutning, og her i „Fiskerne“ fremstilles nu, hvorledes ædlere og mere berettigede Følelser kunne besejre Elskoven.

Som han har været omhyggelig i at vælge og fyldigt at udnytte sit Emne, saaledes har han aabenbart gjort sig megen Umage for at karakterisere sine Personer. Klarest ere de to unge Piger tegnede. Digteren viser os Lises kærlighedsfulde Hengivenhed og Birthes dygtige, fornuftige Omtanke, men lader os tillige se, hvorledes disse to forskellige Egenskaber, naar de overdrives, kunne udarte, den ene til blødagtigt Føleri, den anden til snæverhjetet Beregning, der begge kun ere et Udslag af Egenkærlighed; men at hans to Heltinder dog have Hjertet paa rette Sted og netop ere de rette Hustruer for Svend og Knud, viser sig, saa snart det bliver Alvor, da de ere rede til at vove Livet sammen

med deres Venner. De to gamle, Anders og Gunild, ere alvorlige, rolige Naturer, hos hvem Lidenskaberne ikke mere have Herredømmet. *Hun* har sin Styrke i Hengivenheden i Guds Vilje; derfor henviser hun bestandig de unge til at vente i stille Taalmod og böje sig under Slaget, hvor haardt det end rammer; andet har hun som Kvinde ikke kunnet. *Han* har som Mand færdedes ude i Livet, har set Guds underlige Gerninger og har derfor sin Styrke i det utrættelige Haab. Af de to unge Mænd er Svend en blød, varm Natur, der har en inderlig Medfølelse med andres Lidelser; Knud derimod er en rask Fyr, der ikke har noget Overmaal af Følelse, men er fuld af Iver og Foretagsomhed, aldrig forknytt, aabnemundet indtil Kaadhed, ikke fri for at prale, rede til at skælde alle andre ud for Kujoner, naar de ikke ville som han — men alligevel den kækkeste Søgut. Han er skabt til Fører; da det afgørende Öjeblik kommer, falder det som af sig selv, at han overtager Kommandoen; gamle og unge lystre ham uden Tøven, og han har Tanke for alt: for Baaden, der gaar ud, som for det varme Öl, de skulle modtages med, naar de komme hjem. Han har aabenbart været Evalds Yndling; alle de djærveste Sømandsudtryk ere lagte i hans Mund, ligesom de to prægtige Sømandssange: „En Sømand med et modigt Bryst“ og „Kong Christian“; det er ogsaa ham, som i Slutningskoret synger Havets Pris: „O elskte Hav!“

Karaktertegningen er imidlertid ikke Evalds stærke Side, lige saa lidt som Evnen til at slynge en Handling baade sikkert og naturligt og saaledes, at den tager sig ud paa Skuepladsen. Det er som lyrisk Digter, han har sin Styrke, og det værdifuldeste i „Fiskerne“ er utvivlsomt den mægtige Lyrik, der aander gennem det hele. Det er da især Havet, der har begejstret ham; han er som sagt den første danske Digter, der besynger det. Han kender det ud og ind, baade det „sortladne Hav“ og det „sølvblaa“; han kender det som det „moderlige, Livets rige Kilde“, som det begejstrende, der

„tænder sin raske Gæring i vort Blod“, og som det trodsige, vilde og grumme. Han kender ogsaa det Menneskeliv, der er knyttet til Havet, mest Fiskerens, men ogsaa om Orlogsmandens Liv („Kong Christian“) og Koffardifartens Glæder („En Sømand med et modigt Bryst“) synger han. Flere af vore store Digtere (Øhlenschläger, C. Hauch o. a.) have været enige i, at Stykket naar sit Højdepunkt i Slutningen af 2den Akt, hvor selve Redningshandlingen fremstilles. „Højdepunktet i Dramaet, den Situation, hvor den stærkeste Spænding indtræder, er sammentrængt i den Scene, hvori Fiskernes Sang fra Baaden klinger som Udtryk for deres mægtige Kraftanstrengelse: „Odder, sno dig!“ osv., og hvori tillige Fiskernes og Fiskerindernes Bøn høres fra Strandbredden, medens Elementernes Vildhed mærkes midt i Sangen“ (Hauch). I det hele viser Evalds lyriske Evne sig især i Sangene. „Han viser et ganske ejendommeligt Mesterskab i at opløse og samle et flerstemmigt Kor: Tankerne bryde frem, fortsættes, vende tilbage i en ny Forbindelse; snart gaa de imod hverandre, snart forbinde de sig i enig Samklang; vi kende helt igennem Personernes forskellige Røster“. (Hammerich.) Evalds Kladder vise, at han, i alt Fald til 2den og 3dje Akt, først har udarbejdet Sangnumrene efter en forud nøje gennemtænkt Plan og derefter tilføjet Samtalen. Det musikalske har, som Breve osv. viser, ligget ham meget paa Hjerte.

Musikken til „Fiskerne“ er komponeret af Koncertmester Johan Hartmann (Bedstefader til vor store Komponist J. P. E. Hartmann). Dog er den Melodi, som nu er uadskillelig knyttet til „Kong Christian“, og som har gjort denne Sang til vor Nationalsang, ikke af Hartmann, men rimeligvis af en Ven af Evald, Landsdommer Rogert. Melodien til „Liden Gunvers Vise“ er til Dels efter en Folkevisemelodi. Mens Tidens Kritik roste „Liden Gunver“ og Knuds Vise „En Sømand med et modigt Bryst“, men ikke synes særlig at have fundet Behag i „Kong Christian“, slog denne Sang hurtigt an i

Folket. Den blev flere Gange optrykt som Gadevise, under Titel af „en ny Sømandsvise“ el. lign. Den er ogsaa flere Gange bleven oversat paa fremmede Sprog, som Svensk, Tysk og Engelsk.

Hvad Sproget i „Fiskerne“ angaar, da forekommer det os nu ikke helt tilfredsstillende: vi stødes især af de jævnlige forekommende Tyskheder (som *frygte sig, skertse, bestraffe*). Men det bør stadig huskes, at Evald paa næsten alle Omraader er en Grundlægger, en Nybegynder. Det danske Sprog var før hans Tid næsten kun uddannet til komisk Brug (af Holberg). Evald føler nu, at han i sin Tids daglige Talesprog ikke kan finde Udtryk for de ædle og ophøjede Følelser, hans Helte skulle udtale; han maa — som enhver stor Digter — til Dels skabe sig et nyt Sprog. Men i Stedet for at gøre, som Klopstock havde gjort ved det tyske Sprog, og som Øhlenschläger senere gør ved det danske: optage ældre Former af Sproget, begaar Evald det store Misgreb uden videre at overføre tyske Ord og Former i det danske Sprog. Vi finde derfor hos ham saadanne Orduhyrer som: *lisple, frostig, tykkisk* (ø: *tückisch*), *forønsket* (ø: *verwünscht*) osv.; ja af hans Haandskrifter se vi endog, at han har indsat tyske Former, hvor han oprindeligt havde en dansk Form, f. Eks. *stamle* i Stedet for *stamme*. Grunden hertil er vel dels hans tyske Barndomsundervisning (han blev ved Studentereksamen eksamineret paa Tysk), dels hans Beundring for Klopstock. Da Øhlenschläger fremtræder og fortsætter Evalds Digtergerning, følger han ham heldigvis ikke i dette Stykke; han jager de fleste af Evalds Tyskheder ud igen. Blandt de tyske Former, der ere blevene staaende — skönt allerede Evalds Samtid gjorde Indsigelse imod dem — kan nævnes en *Taare*, *Flertal Taarer* (tysk *Zähre*). Ordet hed før *Taar* (se f. Eks. i *Visen om Aage og Else*: „... hun redte hans Haar; for hver en Lok, hun redte, hun fædede Taar“). Formen en *Taare* findes rimeligvis brugt første Gang paa Dansk i Evalds Kantate over Frederik den Femte (Sangen „Hold, Taare, op at

trille“). I „Fiskerne“ vakler Evald endnu mellem Fler-
talsformerne Taare og Taarer. — Det maa dog ind-
rømmes, at „Fiskerne“ har langt færre af disse Tyskerier
end Evalds foregaaende Arbejder.

I øvrigt har Evald vist megen Omhu for Sproget;
flere af hans Kladder ere bevarede, og de vise, at han
har filet og glattet i det uendelige paa Udtrykket, inden
han fik det, som han vilde. Det er især Sangene i
„Fiskerne“, dette gælder om; i flere af dem forekommer
der saaledes ikke en eneste Afvigelse fra den naturlige
Ordstilling.

Det er overhovedet nu let nok for os at se Fejlene
ved „Fiskerne“, at Stykket i dramatisk Henseende ikke
er godt bygget, at Karakterskildringen ikke er indgaaende
nok, at Personerne ikke tale som virkelige Almuesmænd.
Men som allerede nævnt: Evald staar ikke paa Höjden
af en lang Udvikling, saa at han har en Række For-
gængere, af hvis Fortrin og Fejl han kan lære. Han
er i et og alt en Nybegynder med mange og store
Fejl, men til Gengæld med en Oprindelighed og Frisk-
hed, som mangen en mere læst og i æsthetisk Hen-
seende højere staaende Digter mangler. Hans store Be-
tydning er den, at han lægger en Grund, hvorpaa andre
kunne bygge videre; det har da fremfor alle Øhlenschläger
gjort. Har Evalds Digtning da for os nu nærmest
litteraturhistorisk Interesse, saa have dog de betydeligste
danske Digtere erkendt, at de stod i Gæld til ham.
En af dem siger om hans Digtning — hvad der fremfor
alt passer paa „Fiskerne“:

„Paa Sengen skrev du det med Taarer tunge,

Men Poesien greb dit Digt og sagde:

Det er det bedste af den danske Tunge.“

Aarestrup.

Første Udgave af „Fiskerne“ har følgende Indledning:

Anledningen til dette Stykke er tagen af en Hændelse, som Hr. Kammerraad Malling i de „store og gode Handlinger af Danske, Norske og Holstenere“ S. 48—51¹ fortæller saaledes:

For to Aar siden (1775)² indstrandede et Skib imellem Fiskerlejerne Hornbæk og Villingebæk paa Kronborg Amt. Skibet, som var bestemt til Skotland med Byg, førtes af en engelsk Skipper, Thomas Bruun, og havde foruden ham endnu fem Mand om Bord. Det var om Efteraaret i en mørk og stormende Nat, at disse ulykkelige Mennesker maatte friste saa haard en Skæbne. De ventede kun efter Dagens Anbrækning for at se, hvor de vare, og hvad Haab de kunde gøre sig om Redning. Dagen kom; de saa sig et Bøsseskud fra Landet og raabte om Hjælp. Ved disse ynkelige Raab forsamlede Bønderne af Hornbæk og Villingebæk sig paa Strandbredden. De satte Baade ud for at ro om Bord; men Stormen blev ved at rase saa stærkt, at det ej var muligt at trænge igennem. Ofte gjorde de Forsøg derpaa; men Forsøgene mislykkedes, de maatte hver Gang vende tilbage uden at naa deres Hensigt. Imidlertid stode de arme skibbrudne paa Vraget, overladte til dem selv. Trættede af forrige Nats Arbejde, udmattede af Kulde, Hunger og Angst, tabte de efterhaanden Mod og Styrke og styrtede døde ned ved Siden af hinanden. Hen paa Eftermiddagen var alene Skipperen og Styrmanden tilbage. Styrmanden, forfærdet ved at se Ligene omkring sig, besluttede da at anvende de sidste Kræfter, han havde tilbage, paa at svømme i Land. Han favnede Skipperen, sagde ham Farvel og kastede sig derpaa ud. Men næppe var han kommen nogle Favne ud fra Vraget, før et Stykke flydende Træ stødte paa ham; det knuste hans Hoved, han sank. Alle disse ynkelige Scener maatte Bønderne paa Strandbredden være Tilskuere til.

¹ Under Rubrikken „Menneskekærlighed“. ² Det var i Virkeligheden 1774; se Indledn. S. 15.

Enhver Scene havde rørt dem. Denne sidste satte dem i en saadan Bevægelse, at de paany begyndte at be-raadslaa, om det da ej paa nogen Maade skulde være muligt at redde Skipperen, som nu ene var tilbage. Da traadte frem Husmændene Anders Jensen, Peder Jensen, Svend Bagge¹ og Tjenestekarlene Jens Larsen og Svend Pedersen, alle af Hornbæk, og forbandt sig til at vove det alleryderste paa det sidste Forsøg. De sætte sig i en Baad, lægge Aarer til, anspænde alle Kræfter, arbejde sig frem igennem Bølgerne, naa endelig ud til Vraget, tage Skipperen med i Baaden, arbejde sig igen tilbage og bringe ham i Land til almindelig Glæde. Den halv-døde Mand blev derpaa baaren op til et Hus, hvor de forfriskede ham efter deres fattige Evne, det bedste de kunde, indtil han kort efter blev modtagen i Dronning-møllen, et Sted der i Nærheden, hvor han ved om-hygkelig Pleje efterhaanden fik Liv, Helbred og Styrke igen. Da Skipperen var kommen til sig selv og saa disse gode Folk, som havde vovet deres Liv for at redde hans, tog han frem de Penge, han havde hos sig og bød dem en Del deraf; saa modige, som de för havde været til at gaa Faren i Møde, saa uegennyttige vare de nu. De forlangte ingen Belønning, men ansaa det for Pligt at have udrevet en ulykkelig Mand fra Døden. Dog deres ædle Handlinger fortjente Belønning og fik den. En indfødt dansk Mand², som lever uden for Fædre-landet, da han hørte Fortællingen derom, glædede han sig over sine Landsmænd og besluttede at vise dem den Skönsomhed, der tilkom dem. Til den Ende tillagde han enhver af benævnte fem Personer 25 Rigsdaler, saa længe de leve. Disse Gaver nyde de nu aarlig. Naar nogen af dem dør, skal hans Anpart deles mellem de overlevende, og den, der bliver sidst tilbage, nyder de fulde 125 Rigsdaler aarlig paa sin Livstid.

¹ Se S. 81. I det første Udkast til „Fiskerne“ hed Knud Jens, ligesom Odelhjem hed Pless. ² Se Indledn. S. 15.

Handlende Personer.

Anders, en Fisker.

Gunild, hans Kone.

Lise, }
 Birthe, } deres Døtre.

Knud, en Fisker, forlovet med Birthe.

Svend, en Fisker, forlovet med Lise.

Peder, }
 Jens, } Fiskere.

Thomas, en skibbruden.

Odelhjem, en dansk Herremand.

Klavs, en Bonde.

Fiskere og Fiskerinder.

Skuepladsen er Hornbæks Fiskerleje. Handlingen begynder om Morgenen og endes samme Dags Eftermiddag.

Förste Handling.

Skuepladsen er i denne Handling en Fiskerhytte. Saa længe den varer, høres Stormen af og til, og Sludet¹ mørkner Dagen.

Förste Optrin.

Gunild, Lise og Birthe.

De sidde omkring et Fiskergarn, som de bøde² paa. Ved Siden af Gunild staar et Bord med en slukket Lampe og et Timeglas³.

Tercet⁴.

Gunild.

Trodsige og vilde
brøle Bølgerne;
Nattestormen svinger
tung de vaade Vinger
blandt de skummende⁵.

Lise.

Livets rige Kilde,
moderlige Hav!
Skal da Kiv og Vrede
i dit Skød tilrede⁶
dine Fostres⁷ Grav?

¹ Regntykning. ² gøre i Stand. ³ en gammeldags Tidsmaaler; et Glas, dannet som en dobbelt Tragt, hvor en vis Mængde Sand løber af den ene Tragt ned i den anden og ved sit Udløb tilkendegiver en Times Varighed. ⁴ Sang af tre. ⁵ neml. de skummende Bølger. Mærk Rimet: Bølgerne—skummende. Evald begaar, som andre Digtere i det 18. Aarh., jævnlig den Fejl at rime paa ubetonede Stavelser. ⁶ rede. ⁷ Börn eller Plejebörn.

Birthe.

Lad vort Suk formilde
 din og Himlens Harm!
 O hold op at trættes¹,
 at vi trygt kan mættes
 ved din elskte Barm!

Alle tre.

Lad vort Suk formilde
 din og Himlens Harm!
 O hold op at trættes,
 at vi trygt kan mættes
 ved din elskte Barm!

Lise.

Paa Bølgen svæver
 mit Hjertes Ven!

Gunild.

Frygt ej, min Pige!

Lise.

Hvad vil du sige?²
 Hør Stormen stige!
 Ak hvor jeg bæver,
 jeg arme Pige!
 Paa Bølgen svæver
 mit Hjertes Ven!

Gunild.

Frygt ej, min Pige!

Lise.

Hvad vil du sige?
 Hør Stranden koge
 og sprudle³ Taage,
 som skjuler den!

Gunild.

Frygt ej, min Pige!

¹ strides. ² Hvad mener du? ³ bruges her (og S. 37) virkende (= sprude), mens vi nu bruge det uvirkende.

Lise.

Jeg arme Pige,
 ak hvor jeg bæver!
 Paa Bølgen svæver
 mit Hjertes Ven!

Gunild.

Paa Stormens Vinge
 kan Almagt bringe
 ham karsk igen.

Birthe.

Jeg tror at føle
 min Brudgoms Død!

Gunild.

Frygt ej, min Pige!

Birthe.

Hvad vil du sige?
 Hør Stormen stige,
 hør Havet brøle!
 Jeg arme Pige,
 jeg tror at føle
 min Brudgoms Død!

Gunild.

Frygt ej, min Pige!

Birthe.

Hvad vil du sige?
 Hør Havet syde
 blandt Skær¹, som bryde
 dets hule Stød?²

Gunild.

Frygt ej, min Pige!

¹ Egentlige Skær findes ikke ved Danmarks Kyster.

² bruges ellers kun om Vindstød.

Birthe.

Jeg arme Pige!
Hør Havet brøle!
Jeg tror at føle
min Brudgoms Død.

Gunild.

Vort Suk kan drage
ham karsk tilbage
af Havets Skød.

Alle tre.

Livets rige Kilde,
moderlige Hav!
Skal da Kiv og Vrede
i dit Skød tilrede
dine Fostres Grav?
Lad vort Suk formilde
din og Himlens Harm!
O hold op at trættes,
at vi trygt kan mættes
ved din elskte Barm!

Lise.

Du drejer Glasset¹ ej! Hvor ofte, Moder,
udløb det, fra den Tid vort Folk² forlod os?

Gunild.

Snart skal det drejes første Gang.

Lise.

Du skertser!³
To Timer, ved jeg vist, at Svend var borte.
Først gik han, som du vedst⁴, og kom tilbage
og kyste⁵ mig og gik igen. Den arme,
han gik, han rev sig løs fra dette Hjerter
og ilte dristig nynnende mod Stormen,

¹ Timeglasset. ² vore Folk. ³ du spøger, det er dit Spøg (tysk). ⁴ gl. Form for 2den Person. ⁵ Mærk Formen: kyste = kyssede, ligesom S. 29, L. 20 skurte = skurede, S. 39, prøvte o. fl. lign.

al Havets Skræk, maaske sin Grav i Møde!
 Saa stod jeg stum, jeg ved ej selv hvor længe,
 og sukkede, da han forsvandt i Taagen.
 Saa faldt vi, som du vedst, paa Knæ og læste¹
 og græd og bad til ham, som styrer Havet,
 om hans Beskærmelse.

Gunild.

Beskærm dem, Fader!

Lise.

O hør vort Suk!

Birthe.

Bönhør det!

Lise

(efter en liden Pæuse).

Nu — saa sang vi
 en Morgensang. — Saa, som du vedst, min Moder,
 saa puslede vi lidt omkring i Hytten —
 og fejede — og skurte Bord og Bænke —
 og gav vort Kræ², og tålte det — og satte
 alt paa sit rette Sted, som Brug og Skik er.
 Nu da — saa satte vi os her at bøde
 paa Garnene, og sang, alt som vi bødte.
 Saa tænkte jeg paa Svend — og græd, og tænkte,
 og sang; og nu — hvor længe har jeg talt nu?
 Alt dette sammenlagt — to lange Timer,
 to Timer er det vist — det ved mit Hjerte.³

Gunild.

Dit kælne⁴ Hjerte skuffer dig, min Pige!
 Se kun paa Maskerne, som hver har knyttet!

¹ læste = bad en Bøn; slgn. „Kærl. u. Str.“ (Dansklf. Udg. S. 39, Anm.). ² Kræ = Smaakreaturet, Höns og Ænder; vi gav dem Foder. ³ Evalds mange Tankestreger, som hans Modstandere altid spottede over, ere beholdte i denne Replik; ellers ere de udeladte eller ombyttede med Komma. ⁴ kæl en brugtes i d. 18de Aarh. for: öm, kærlighedsfuld, slgn. S. 66, 67 og flere Steder; ligl. „K. u. Str.“ S. 69, L. 23.

Hvad synes dig? er det en Times Arbejd?
 Det var ej godt, vist ikke godt, min Datter,
 at armes¹ Gerning gik saa sent fra Haanden.
 Men Sagen er, dig længes, og du frygter.

Lise.

Aha², det er kun altfor sandt: jeg sitrer³,
 og længe (thi jeg tvinges til at tro dig),
 og længe, hele tre, maaske vel fire,
 hvem ved, hvor mange Timer jeg skal martres
 af denne Angst. Nu svæve de paa Havet!
 Hvem ved? o Himmels, hvert et Stød af Stormen
 forskrækker mig! Nej aldrig, aldrig saa jeg
 saa fæl, saa lang, saa evig lang en Morgen.

Birthe.

Ja fæl og haard for fattige! jeg frygter,
 de komme, som i Gaar, med tomme Hænder.

Lise.

Ah², kom de kun!

Birthe.

Vel nok, og vel i Morgen,
 og altid vel! thi hvad er kært som Livet?
 Men er vi rige? har vi Køer og Agre
 at trøstes ved, naar Havet længe glipper⁴?
 Betænk det kun, at mange slige Nætter
 vil dræbe os og dem her i vor Hytte!
 Og skal vort Bundgarn⁵ længe staa urøgtet,

¹ Fattigfolks. ² „Ah“ og „ha“ er Udtryk, som Evald ofte lagde sine Personer i Munden. Hans Modstandere i „norske Selskab“ gjorde sig jævnlig lystige over hans „hastemte Toner“. ³ skælver af Angst (tysk). ⁴ naar Fiskeriet slaar fejl. ⁵ Et Bundgarn er et meget stort, faststaaende Fiskegarn, som bestaar af to Dele: „Raden“, der er et fladt, bredt Net, som er fæstet til en Række Pæle i lige Linie fra Kysten, og som fra disse hænger lodret ned til Bunden; dette Net tjener til at lede Fiskene (Sildestimerne) langs med det ind i et grydeformet (o: forsynet med masket Bund, deraf Navnet „Bundgarn“)

og Hampen ej betalt, saa lidt som Baaden:
sent bliver da vort Fæstensøl, min Søster!
Du vedst, paa dette Garn beror vort Bryllup.

Lise.

Ah kom de, kom de kun med Liv og Helbred!

Gunild.

Maaske, mit Barn, er al vor Frygt utidig.
Dog lad det være, som det vil, din Vantro¹
er altid² Synd. Er Himlens Arm forkortet?³
Fæst al din Lid til den!

Lise.

Jeg vil, min Moder!
Jeg vil, og dog . . . Ak, var vi ej saa arme,
da var det Synd at trodse sligt et Uvejr.
Naar var saa græsselig en Storm som denne?

Gunild.

Den sagtnedes dog lidt, som Dagen gryede.

Lise.

Og steg den ej igen? Ha, hør de grumme,
de vilde Stød! hør Havet, hvor det brøler!
Hør Brændingen! Hvad skulde de paa Stranden?
Hvad jog dem ud? Ak, var vi ej saa arme!

Birthe.

Men Armod er en mægtig Lov, min Søster!
Stil dig tilfreds, hav Tanken til din Gerning!

Net, som i Hestekoform slutter sig om Enden af „Raden“,
saa at der kun bliver en mindre Aabning mellem de to Net,
hvorigennem Fiskene kunne komme ind i Gryden („Hovedet“),
hvor de saa ere fangne paa lignende Maade som i en Ruse.
Et saadant Garn kan være henved 500 Kvadratalen stort og
kan i vore Dage koste fra 400 til 800 Kr.

¹ Mangel paa Tro og Tillid. ² under alle Omstændig-
heder. ³ ∴ Har du glemmt, at Herren er almægtig? Et
gammeltestamentligt Udtryk; se f. Eks. 4. Mos. 11, 23.

Jeg er saa ræd som du; men naar jeg knytter¹,
og hvad det ellers er, jeg har i Hænder,
saa stræber jeg og ser paa mine Fingre,
hvor hurtigt de kan flytte sig. Og naar jeg
saa nynner lidt, højt² snakker lidt imellem,
da synes mig, jeg glemmer, at jeg frygter.

Lise.

Du est da lykkelig! Ak, naar jeg sitrer,
og sitrer for min Ven, da, ak da glemmer
jeg arme, at jeg har en Haand og Fingre,
og hvad de sysle med, og hvad jeg snakker.
Min Ven, min elskte Ven, er al min Tanke.

Birthe.

Jeg elsker min saa højt som du, min Pige!

Lise.

Det ved jeg, bedste! Ak, jeg er enfoldig,
jeg er ej stærk som du; tilgiv min Svaghed!

Aria.³

Vel kan Sang og Sysler byde
Frygten Skin af Rolighed;
stirrende kan Öjet dølge
Taaren, som det blendes ved;
Ord kan standse, Flid kan dræbe
Klager paa min aabne Læbe,
Suk i mit beklemte Bryst:
dog min bange Sjæl undflyede
disse Glimt af konstlet Fred;
ak, den er ej her! den følger
gennem Storm og Skær og Bølger
med sin Kummer og sin Lyst!

Birthe.

Jeg er saa ræd som du. Ak, om et Uheld
nu træffer dem, hvor fandt jeg vel saa duelig,

¹ neml. Fiskernet.

² i det højeste.

³ Sang for en enkelt Stemme.

saa dristig, saa vindskibelig¹ en Brudgom?
 Hvor fandt jeg en saa kæk som Knud? Nej aldrig!
 ej paa det hele Leje²!

Lise.

Ak jeg arme,
 hvor faar jeg Svend, min Svend, min egen Elsker?
 Ha, ej paa tusind Lejer, ej paa Jorden!
 Dybt i dit Skød, umættelige Nordhav³,
 sank al min Lyst! du ruger paa min Glæde!
 der kan jeg finde den, kun der!

Gunild.

Forvovne,
 din overdrevne Frygt fortörner Himlen!
 Og som jeg för har sagt og atter siger,
 halv tror jeg — ja, jo mer jeg eftertænker,
 des mer forvisses jeg — den er utidig.

Lise.

Utidig nu? ak, saa du ej vor Lampe,
 hvor mat, hvor bleg, hvor dødelig⁴ den brændte,
 kort för de gik? ret som de sidste Genskin
 af Sjælens Ild i et halv brustent Öje,
 hvis Glimt kun vise, at de snart skal slukkes.

Birthe.

Og Lænkehunden tudede i Morges⁵
 saa hæs, som naar den sporer Lig fra Stranden.

Lise.

Og har jeg ikke hørt, naar undertiden
 Nordvinden tav, et Jammerskrig fra Havet,
 et Skrig om Hjælp, som af skibbrudne Søfolk?

¹ stræbsom og flink; af oldnord. vinna o: Arbejde; slgn. „lægge Vind paa.“ ² Fiskerlejet. ³ saaledes kalder Evald stedse Kattégattet. ⁴ hendøende. ⁵ at Hunden tuder, er ifølge en almindelig Folketro Varsel om Død. Derimod vides det ikke, at man tillægger det, at Lampen brænder mat, samme Betydning; maaske har Evald forvekslet dette med Overtroen om en Hövlspaan i Lyset.

Gunild.

Nu, Börn, det er — som det forstaar sig — noget; jeg selv fornåm de samme Skrig. Men Stormen, selv Stormen byder mig at frygte mindre. Tro mig, den kækkeste, den danske Sømand vil aldrig blot af Trang, blot for at vinde, betro sit Liv til sligt et Vejr. I hørte, at selv min Anders, han, som aldrig skyede Nordhavets Harm, naar Nød og Pligter kaldte, I hørte, at han vred og stift modstræbte det raske Mod, som vokste hos de yngre, da Stormen syntes pludselig at hvile; og at han, trættet kun til sidst og vranten, halv som af Tvang, samtykte i det Forsæt, hvorved han spaaede dem kun liden Lykke. Nu ved I selv, hvor langt de kunde komme, før Stormen atter kulede fra Norden. Og nu, hvor höjt maa Søen gaa! Nej, aldrig har Anders løsn¹ Baad i Dag fra Landbred.

Lise.

Hvor er de da? hvi tøve de saa længe?
Ak Svend, som ved min Frygt!

Gunild.

Din Frygt? Desværre, han mærker den for vel. O, skjul din Svaghed, ifald du elsker ham! o, stræb at dølg^e hvert Glimt af Kummer, som han ej bör agte²! Tror du, han bör paaskönne² sligt og føle din Angst, saa snart du ser, at Bølgen hvidnes? og se mod Bredden længselfuld og tænke, hvor godt det var at slumre ved din Side? Hvad vil du, Barn, hvad vil du med en Sømand? Hvi tragter du saa höjt? Saa svagt et Hjerte var bedst betrygget hos den rædde Bonde!

¹ Udtrykket er urigtigt. Naar Baadene ikke bruges, trækkes de op paa Land; det skulde altsaa hedde: „sat Baad i Søen.“
² begge Ord bruges for: lægge Mærke til.

Arioso¹.

En Bonde² ser fra Ploven
 den mørke Tordensky;
 straks tror han, ræd og doven,
 nu er det Tid at fly.
 Hans Kvinde breder Dugen
 og ser saa hjerteglad,
 hvor godt, hvor trygt og slugen³
 han sidder ved sit Fad.
 Han æder, mens han orker⁴;
 saa faar han sig en Rus
 og strækker sig og snorker
 ved Siden af sit Krus.
 Saa glad kan nu den Kvinde
 ty til sin varme Krog:
 Den trodser alle Vinde,
 som bjergede sit Skrog.

Lise.

Du spotter mig og svarer ej. O svar mig!
 Ifald de, som du tror, har frygtet Stormen,
 o sig, hvor er de da? hvor kan de være?

Gunild.

Maaske de har besøgt vor syge Nabo;
 maaske de vente bedre Vejr i Kroen.

Birthe.

I Kroen? O! — men jeg har sagt det længe,
 det var en Daarlighed af os at vælge

¹ en lille Sang. ² Den Foragt for Bondestanden, som udtales i denne Sang, er vel næppe Evalds egen Anskuelse. I det lille Forspil „Landsbyhøjtiden“ har han skildret kække og selvfølende Bønder. Han vil sikkert blot bruge Sangen som betegnende for Sømandens velbekendte Foragt for „Landkrabberne“, som han rimeligvis jævnlig har hørt Ytringer af. I en Anmærkning i Haandskriftet har han i øvrigt selv udtalt, at han frygter, Sangen er under Stykkets og Gunilds, endskönt ikke under en Fiskerindes Tone. Slgn. S. 39 og S. 43. ³ forslugen. ⁴ orker = formaar; mens han orker = saa længe han kan.

saa unge Fæstemænd! Vel sandt, jeg elsker min Knud oprigtigt som mit eget Hjerte; men det er vel, at Baandet er uknyttet.

Andet Optrin.

Anders. Knud. De forrige.

Anders
i Døren endnu.

Det er forgæves, Knud! lad Haabet fare.

Knud.
Jeg Haabet¹? aldrig, för det selv vil slippe mit Bryst!

Anders.
Nu dog².

Knud.
Hvorfor?

Anders.
Det er umuligt.

Knud.
Hvorfor?

Gunild.
I se det, Börn, det var forgæves.
Og nu, min Ven, velkommen til vor Hytte!

Anders giver hende Haanden, og sætter sig for Bordenden.

Knud.
Forgæves! ja, det synes saa. Dog er det en ussel, sövnig Ting at gaa fra Gilder, naar man endnu kan høre Strengen klinge; og usselt er det, jammerligt, at gabe og folde Hænderne og ønske Haabet

¹ jeg skulde lade Haabet fare? ² nu maa du dog!

god rolig Nat, för man har set det synke
i Havets Dyb.

Birthe.

Hvad? hvilket Haab, min Fader?

Lise.

Svend? hvor er Svend?

Anders.

Han tøvede ved Stranden,
saavel som fler, til Solens Glans kan bryde
det tykke Slud, som Skyer og Bølger sprudle.
Vistnok et Skib — Gud trøste dem, de arme! —
et Skib har stødt paa Grund i Nat.

Gunild, Lise og Birthe.

De arme!

Anders.

Man hører tydeligt, at Folket¹ skriger
om Hjælp. Men ak, hvo kan?

Gunild.

De har da længe
forgæves raabt; vi hørte dem i Morges.

Lise.

Hvor staa de da? er intet Haab om Redning?

Knud.

Om de maaske kan bjerges i vort Bundgarn!

Gunild.

Tal ej saa vildt!

Anders.

Tæt over Havet svæver
en Rad af tunge Skyer, forfulgt af Stormen;
for ved² sig piske de Nordhavets Bølger,
som trodsig vilde sprudle Damp og blande
forbitrede den hvide Fraae³ med Regnen.

¹ Folkene, slgn. S. 28. ² vi sige nu „foran“, som egentlig er tysk. ³ et allerede paa Evalds Tid forældet Ord for: Fraade, Skum.

Birthe.

I har da ej forsøgt at se¹ vort Bundgarn?

Anders.

Forsøgt, min Datter? Ja, var det ej hændet, som gav for megen Grund til Frygt desværre, og havde Nød ej drevet os; da skulde hver klog, jeg selv, jeg först blandt alle, kalde vort dristige Forsøg drengagtig Frækhed. Dog sligt et Fald² kan, haaber jeg, undskylde, maaske undskylde, hvad den arme vover.

Lise.

Hvad? hvilket Fald?

Birthe.

Hvad Uheld? hvad er hændet?

Anders.

Og kan I tro, at vi har set paa Havet saa lang en Tid med Hænderne i Barmen?

Birthe.

O nævn, for Himlens Skyld!

Knud.

O nævn det ikke!
Hvem ved da, om vi ej endnu tör haabe?
Tör haabe? vi? og hvorfor ej? nu vil jeg,
til Trods for Slud og Storm og Havets Afgrund!

Anders.

Min Sön, at ville, hvad man ser umuligt,
er Daarlighed³.

Knud.

Hvad vil du? ved mit Hjerte,
jeg kalder det ej Visdom. Jeg tilstaar dig,
jeg ved ej selv, hvorpaa mit Haab er grundet;
det er nu saa min Sjæls Natur. Hvad vil du?
Mit Overlæg og Klogskab selv maa sige

¹ se til. ² Tilfælde (tysk: Fall). ³ Daareværk.

alt, hvad den vil, saa bliver det mit Hjerte
 modbydeligt at skillē sig ved Haabet.
 Umulighed! hvad er det? aldrig saa jeg
 endnu det Spøgelse, den lede Uting,
 hvis Navn saa let kan skræmme rædde Bønder
 fra Farer og fra vanskelige Forsæt.
 Umuligt? ja, jeg bander ej den Stymper,
 som först udfandt det Ord; han var min Næste,
 men Dansk og Sømand var han ej¹. Umuligt!
 Alt Lyden af det skurrer i mit Øre
 som Ugleskrig, som Dødningklokkens Kimen,
 som Vinter-Storm, der hyler gennem Rifter²
 af gamle Vrag.

Anders.

Ak ti! det er forgæves.

Tre Gange prøvte vi at ro mod Stormen,
 tre Gange slængte Bølgen os tilbage;
 dit Ben kan vidne det.

Birthe.

Ak, est du saaret?

Knud.

Et Fluestik! jeg faldt ved Baadens Törning³,
 og det er alt.

Birthe.

Men sig da, sig, hvad Uheld!

Anders.

Nu, dølges kan det ej. Vi fandt ved Bredden
 bestyrtede ni Pæle af vort Bundgarn,
 som Stormen drev paa Land i Nat.

Gunild.

O Himmel!

¹ jeg vil ikke forbande ham, thi man bör ikke forbande
 sin Næste, men en dansk Mand kan han ikke have været.
 Slgn. Indledn. S. 10. ² Revner. ³ da Baaden stødte mod
 Land.

Birthe.

Vort Bundgarn? ak! alt, hvad vi arme havde,
alt, Haabet selv med eet opslugt af Havet!

Lise.

Ak, Svend, den arme Svend, hvad maa han lide!

Birthe.

Alt — og saa pludseligt — alt, hvad vi eje!
Og eje! ha, hvad eje vi? jeg sværmer!
Svar! hvem betaler nu vor Gæld? Ha, hvi jeg,
som dog har Sans¹, ha, hvi jeg vilde haabe!
Vanvittig er den arme, den forskudte²,
som smigrer sig med Haab, med glade Drømme!

Gunild.

Ak, du fortörner Himmelen, min Datter!
Eet af dens Smil kan skænke Fred og Velstand.
Ej heller er vort Haab saa rent forsvundet;
hvem ved, hvad Trøst den blide Sol kan bringe?
Hvem ved, om ej en Pæl kan holde Garnet?
Den kan det vist, om Almagt vil. Og om den
ej vil, o hvem tör sige, den gör Uret?
Dens Vink er altid godt og altid helligt.

Lise.

Ak, Svend! jeg ved, hans gode Hjerter bløder,
ej for sig selv, men for sin elsktes Kummer!
Jeg ser hans Öje fuldt af bange Vemod;
jeg ser, jeg føler alt de hede Taarer!

Birthe.

Hvad Taarer? hvad udretter vel hans Klynken?
En herlig Trøst! hans Graad! ha, føl vor Jammer,
føl, at vi tabte alt, vor Flid, vor Ungdom;
vort Haab, det sidste Glimt af Haab —

¹ er ved min Fornuft. ² den af Himlen forskudte.

Gunild.

Forvovne,

du lever, du est karsk og stærk og duelig,
 du ser din Fæstemand og tror¹ en Himmel,
 og det er dig, som tabte alt? Halv blusser
 min gamle Kind ved slig uskönsom Fejghed!
 Hvad om du var paa Vraget hos de arme,
 som, sitrende, af Dödens Gab fremstrække
 de alt afmægtige, alt kolde Hænder
 mod Jorden og mod Himlen og forgæves
 opløfte matte, hæse Skrig om Redning!
 Hvor gerne gav de deres Skib, og om² det
 var fyldt med Guld, for Pladsen, du betræder!
 Betænk det vel, min Datter, og ydmyg dig
 for ham, som gav dig mer, end du fortjente!
 Du, Lise, kom! vi vil tilrede Davren.³

Gunild og Lise gaa.

Tredje Optrin.

Birthe. Anders. Knud.

Birthe.

Aria.

Ha, føler et Hjerte,
 som nages af Smerte,
 med Lyst, at det slaar?
 Ah, haabløse Dage,
 ah, skrækfulde Aar,
 som Himlen tilreder
 den arme til Plage!
 Ak! om⁴ den vil tage
 alt, hvad den har givet,

¹ tror paa. ² selv om. ³ Dagens første Maaltid (slgn. Nadver). ⁴ selv naar.

da tør vi ej græde!
 Men fordrer det Glæde,
 at I¹ blev tilbage,
 o haabløse Dage,
 o skrækfulde Aar?
 Ved Tanken om eder²
 mistrøstes den svage,
 som ser kun i Livet
 den Kummer, det spaar!
 Ha, føler et Hjerte,
 som nages af Smerte,
 med Lyst, at det slaar?

Ha, det er trøsteligt! Og er vor Smerte
 da lindret straks, og er vort Tab oprettet,
 fordi vi har, jeg ved ej hvad, tilbage?
 Og er det glemt, saa snart kun andre findes,
 som tabte mer end vi og haabe mindre?
 Og hvad kan tabes mer? Ha, det var bittert,
 at røve mig den Graad, jeg har tilovers!

Anders.

Din fromme Moder laster ej din Klynken;
 hun taaler den, endskönt den lidet gavner.
 Det er kun din Uskönsomhed, dit Mismod,
 det er din Trods, din vrantne Trods, hun straffer.³
 Og bedre⁴ hun, end Himlen selv. Jeg gyser!
 Ak, Himlens Vink ydmyger den forvovne,
 men det forkaster, det nedslaar en haabløs.

Birthe.

Du haaber da endnu? Tilgiv mig, Fader!
 Du vedst, det usle Garn er al vor Velfærd,
 og har du Haab, et Glimt af Haab tilbage,
 o, kan min Graad, kan da din Datters Taarer

¹ o: Dage og Aar. ² netop ved Tanken om de Aar, der endnu ere tilbage, mistrøstes jeg, fordi de kun ville bringe Kummer. ³ irecttesætter dig for (tysk). ⁴ heller maa hun gøre det, end at Himlen skulde straffe dig.

ej röre dig, at du endnu forsøger,
 endnu en Gang, at redde det, för Havet
 opsluger alt? O prøv det dog, o prøv det!

Anders.

Jeg haaber vist — og mer, jeg ved — at Himlen
 ser tusind Veje til vort Vel, hvorpaa den
 kan styre os, skönt vi kun se den ene.
 Den kan, og uden Tvivl den vil, det ved jeg!
 Selv dette Garn, hvorved dit Hjerte hænger,
 selv det kan muligt bjerges ved et Under.
 Men var det Guld¹, da vil jeg ikke vove
 en Times Liv derfor i sligt et Uvejr.
 Vid, Mennesket er vigtigt for den Höje;
 vort Liv er dyrebart og ej vort eget.²
 Det var formastelig, fortvivlet Fejghed
 at vove det saa yderligt for Vinding.
 Det er ej Storm og Død, men Himlens Vrede,
 jeg ræddes for. Urost³, ved hele Lejet,
 og mangan fremmed Sømand ved, om Anders
 kan frygte, hvor det tilladt er at vove.

Birthe.

Min Fader vil da ej! Og du, som sidder
 med Haanden under Kind, og du, min Brudgom,
 du tör vel heller ej? Ak om du elskte,
 ha falske, var vort Giftermaal dit Alvor . . .

Kuud.

O, ti kun, ti! jeg ved, hvad du vil sige:
 at, om jeg elskte dig, da var det Smaating,
 ifald jeg gik til Bunds engang af Elskov.
 Og Roer vil jeg plante og Kartoffler
 og grave mig i Jorden som en Muldvarp⁴
 min hele Levetid, ifald jeg agter

¹ selv om det var af Guld. ² og det tilhører ikke os selv. ³ uden at rose mig selv tör jeg nok sige, at hele Fiskerlejet ved . . . ⁴ Meningen er: jeg vil være en ussel Bonde, i Fald jeg . . . slgn. S. 35, Anm. 2.

al Havets Brag og al min egen Fare
 for Enden af et gammelt Tov. Men ser du,
 at blive skylt, og höjt¹ — hvem ved sin Skæbne? —
 til Ære for min Mø at maale Dybet,
 er alt, hvad jeg alene kan udrette.
 Mer kan jeg ej. Og nu at overtale
 din Fader eller Svend til sligt et Søtog,
 det vil jeg ej. Thi, ser du, om det hændtes
 (som det vel kunde træffe sig, da Søen
 gaar höj, og Stormen staar saa stift paa Landet),
 og om nu Lykken var os værst, og om vi
 kuldsejlede, da døde jeg af Anger,
 fordi jeg havde talt til Svend og Anders.
 Ak, naar jeg af og til kom op paa Bølgen,
 og saa den gamle Gunild og vor Lise,
 hvorledes de saa ængstlig løb ved Stranden
 og græd og strakte Hænderne mod Himlen,
 da troede jeg, de bandte mig. Ak Birthe,
 det var mig en umulig Ting at drukne!
 Min Sjæl blev kvalt af Angst og bitter Smerte,
 för Søen slugte mig.

Birthe.

Min Ven, jeg tror dig.

Du vil da ej, af kærlig Frygt — for andre.
 Nu vel, og kun et Ord endnu! Mig synes,
 at det var dig, som för saa ivrig paastod,
 at alt, helst det, hvorpaa jeg nu saa længe
 har spildt mit Ord, var i det mindste muligt.
 Det troede du, indtil jeg bad, indtil du,
 mig til Behag, forandrede din Tanke!

Knud.

Jeg min? har jeg forandret den? nej aldrig!

Birthe.

Og tror du, tror du da, vort Gavn kan bjerges,

¹ i det höjeste.

imedens du, med Hænderne i Skødet,
beregner¹ her din kælnes Lises Taarer?

Knud.

Og hvorfor ej? maaske det har det Indfald,
at drive selv paa Land ved Hjælp af Stormen.
Et venligt Skær kan møde det paa Vejen
og holde det saa varligt, som en Moder
sit Barn, og vogte det for andre Stene.
Hvem ved, om det ej kærligt selv har svøbt sig
omkring det Skib, som ventelig er strandet?

Birthe.

Du spotter mig? nu vel! men svar! ifald det,
som jeg, der ikke ser saa skarpt, formoder,
ifald det hændes, at din Snak er Drømme,
og alt er tabt; sig, tror du det da muligt,
at Stormen kan betale det, vi skyldte?

Knud.

Og hvorfor ej? det koster den ej andet,
end blot een Gang at sno² mig rundt om Jorden;
herfra til Cap, til Trankebar, til Canton³,
og saa med Kisten proppet fuld tilbage!

Arioso.

En Sømand med et modigt Bryst
kan aldrig fattes Penge.
Tab skærper kun hans Vindelyst,
og Armod er ham som en Dyst,
der ej kan vare længe.
Naar Søen plyndrer fra sin Ven
og sætter ham paa Prøve,
da ler han kun og tvinger den,
at bringe tifold det igen,
som den har turdet røve.

¹ tager Hensyn til. ² lade mig omsejle Jorden. ³ Danmarks Handel paa Kina og Ostindien var paa den Tid meget betydelig.

Han sadler dristig Havet op¹,
 saasart hans Hjerte lyster
 og rider høj paa Bølgens Top,
 i Trav og susende Galop,
 til guldbestrøede Kyster.
 Fluks er han der, saa rig han vil,
 og lystig som den rige,
 og sætter Bovenbramsejl² til
 og flyver glad med Sang og Spil
 tilbage til sin Pige.

Birthe.

Ak, Ven! om dette sker, ifald du kommer
 saa rig igen, da er det mer end muligt,
 at du vil bejle til en stor Madame.³

Knud.

Giv dig tilfreds! Jeg føler, at mit Hjerte
 har intet Hang til Falskhed eller Hovmod.
 Jeg skal erindre dig trods al min Velstand.

Birthe.

Jeg mig tilfreds?⁴ Gaa, Ven! du har mit Minde,
 gift dig, med hvem du vil! thi sandt at sige,
 jeg har ej den Taalmodighed at vente
 med kærligt Haab paa slige Drømmes Udfald;
 saa lidt, min Ven, saa lidt, som jeg vil give
 min Haand derpaa at dø med dig af Mangel.

Knud.

Det er da, synes mig, en Kurv?

Birthe.

Hvad andet?

¹ dette var et af de Udtryk, man i det „norske Selskab“ foragede sig over. Wessel lader i en af sine komiske Fortællinger Helten *sadle en Najade*. ² det øverste Raasejl paa Stormasten, (boven o: ovenover). Jo mindre Vind der er, des flere Sejl sætter man til for at komme hurtig afsted. ³ en fin Dame. ⁴ jeg skulde give mig tilfreds?

Knud.

Ha, Birthe! vid, jeg ynker dig, du arme!
Du taber mer i Dag end tyve Bundgarn,
og mer end jeg har tabt. Det er mig muligt
at glemme dig, skönt ej dit falske Hjerte!

Anders.

Hvor ofte har jeg sagt dig det? din Brødsorg¹
er alt for stor, din idelige Klynken
er væmmelig, den plager kun din Brudgom
og trætter ham tilsidst. Enhver maa tænke,
det er ej ham men blot dig selv, du elsker.

Birthe.

Jeg elsker ham; jeg tænker det kun daarligt²,
at lægge sligt et Baand paa tomme Hænder.

Knud.

En Haand, saa karsk som min, saa stærk, saa haardfør,
kan den da være tom? Dog vel, min Pige!
gör, hvad du vil! men om du ej fortryder
alt, hvad du nu har sagt, og snart, saa kast mig
frit over Bord som rent ubrugbar Ballast!³

Anders.

Ti, Sön! jeg hører fremmede ved Hytten.

Fjerde Optrin.

Klavs. De forrige.

Anders.

Ha, Klavs! velkommen, Ven!

¹ Bekymring for Udkommet. ² af „en Daare“, se S. 38.

³ Noget tungt (Sten eller Jern), der lægges i Bunden af Fartøjet for at holde det i Ligevægt, og som kan kastes ud, naar den egentlige Last indtages.

Klavs.

Nu, gamle Fader,
halv frygter jeg at spørge dig om Fangsten
i dette Vejr.

Anders.

Den er, som du kan tænke.
Ak, bød kun Himlen, at det ej var værre!

Klavs.

Jeg havde selv kun lidet Haab. Ej heller
vil jeg adspørge fler end dig paa Lejet;
jeg ved, det nytter ej, naar du og dine
selv ej har turdet driste sig paa Søen.
Dog ærgrer det mig mer i Dag end ellers,
at I just nu slet intet har atsælge;
dels for mit Herskabs Skyld, som gerne föjer
vor fremmede, og dels for eders Bedste.

Anders.

Dit Herskab har da fremmede paa Gaarden?

Klavs.

En ædel Dansk, en stor og mægtig Herre,
som, skönt han mange Aar og længst¹ har levet
i herlige og vidtberönte Lande,
dog ej endnu har glemt sit kære Danmark.²
Det, siger han, det var hans Tankers Hvile,
naar Pragt og Rigdoms Glans og Kunstens Under
ufölte³ havde trættet dem; da saa han
med Længsel til sit Fødeland og smilte.
Den fattigste, som hører ham, maa glædes
og tro sig stor, som⁴ fødtes her; han elsker
en ærlig Dansk, om han var klædt i Pjalter.
Hans Lyst er Dansk. Mit Herskab lod, som billigt⁵,
anskaffe alt, hvad kostbart er og lækkert

¹ den længste Del af sit Liv.
³ uden at gøre Indtryk paa Følelsen.
rimeligt var.

² se Indledn. S. 15.
⁴ fordi han. ⁵ som

af det, som gror i Verdens fire Hjørner,
da han besøgte dem. Hvad var det? intet!
Han vil kun det, som danske Hænder skaffe.
Det havde været dig en vis Foræring!

Anders.

Ak, det er ej at tænke paa! den ædle!
Hans Navn?

Klavs.

Er Odelhjem.

Anders.

Den Slægt var altid
berömt af ædel og højmodig Rundhed¹,
og i min Ungdom var den Danmarks Hæder.²

Femte Optrin.

Svend, og straks efter ham Gunild og Lise. De forrige.

Svend.

Ak, Fader, ak, ifald du saa den Jammer!

Birthe.

Saa du vort Garn?

Svend.

Hvad Garn? ej! hvem kan tænke
paa sligt? det er i Havets Dyb! Men, Himmel!
nu ser man Vraget tydeligt. Ak Fader,
seks Mennesker har klynget sig ved Masten,
som bugner³ ved sin jammerlige⁴ Byrde!
Ak, saa du dem, hvor ængstlig de fremstrække

¹ Rundhaandethed, Gavmildhed. Mallings „Store og gode Handlinger“ nævner i Afsnittet om „Goddædighed“ blandt flere andre ogsaa „de Plessers“, som have stiftet adskillige Stipendier for Studenter. ² Her tænkes vel nærmest paa Brødrene Christian Ludvig og Carl Adolf Plessen, som i de første Aar af Chr. d. 6tes Regering styrede Finansvæsenet med udmærket Dygtighed. ³ böjer sig. ⁴ ynkelig, sørgelig.

den ene Haand mod os, som staa ved Bredden,
og klamre sig ved Livet med den anden!
Og ak, man ser, man hører alt kun Afmagt,
kun Mismod i de matte Skrig. De arme!
Ak, er da intet Haab? Mit Hjerte bløder.

Anders.

Gaar Søen höjt som för?

Svend.

Jeg tror, den sagtnes.

Lise.

Og Stormen stiger kendelig; mit Øre
kan ej bedrage mig.

Svend.

Ak, saa du Vraget!

Anders.

Vor Baad er tæt.

Svend.

Og stærk.

Knud.

Og vi har Kræfter.

Svend.

Ak, kunde vi! ak Fader, hvilken Glæde!

Anders gaar ud, og Klavs med ham.

Lise.

Ha, Svend, jeg kender dig! Men om du vover
dit Liv for fremmede i sligt et Uvejr
og agter ej mit tro, mit ömme Hjerte,
da, mærk mit Ord! da glemmer jeg det aldrig!

Svend.

Ha, er det Tid at agte paa din Ömhed?
Hvad vil du her? hvad vil du med din Trusel?
Jeg ved, at Frygt aftvang dig den: dog, Lise,
den Frygt er mig en Last¹, derfor betänk dig!

¹ Byrde (tysk).

Lise.

Og kan jeg det?

Svend.

Gör, hvad du ej kan lade!¹

Gunild.

Jeg sagde dig det för.

Lise.

Nu vel! men kald mig
den taabeligste Mø paa hele Lejet,
om han ej snart skal angre denne Haardhed.

Anders

idet han kommer ind.

Jeg ved ej ret; dog er det vist, at Stormen
ej klinger nær saa farlig i mit Øre.

Birthe.

Ha, det er skönt! nu, tör jeg næsten sige,
du frygter ej; men da det gjaldt vor Velfærd . .

Anders.

Og hvem har lært din usle Sjæl at ligne
et aandløst² Garn ved Mennesker?

Birthe.

Men ser du,
sig, ser du Mulighed at redde disse?

Anders.

Ha, saa jeg kun! ak, næppe tör jeg haabe!
Dog er jeg sikker nu paa Himlens Bifald,
og kan en Mand da frygte Storm og Bølge?

Svend.

Man glemmer alt, saa snart man ser de arme.

Sektet.³

Svend.

Endnu kan jeg høre,
hvor ængstlig de raabe;

¹ lade være (tysk). ² livløst. ³ Sang af seks.

mit gysende Øre,
 mit Hjerte fornemmer
 de hvinende Stemmer,
 som stride mod Braget
 af Himmel og Hav.

Gunild.

Ak, Hjertet maa bløde!
 hvad kan de da haabe,
 som Taarer kun møde
 fra hjælpøse Bredde?
 Ak, intet kan redde!

Gunild, Lise og Birthe.

Ak, intet kan redde!

Lise.

Hver ser nu i Vraget
 sin Jord og sin Grav.¹

Gunild, Lise og Birthe.

Hver ser nu i Vraget
 sin Jord og sin Grav.

Knud.

Mit Inderste brænder!

Svend.

Ak, naar de udstrække
 de kolde, de matte,
 de sitrende Hænder,
 da græder den kække!

Lise.

Ha, hvad kan de haabe,
 de arme forladte,
 som Døden omspænder?

Knud.

Jeg elsker de kække,

¹ Vraget, som er det eneste Sted, hvor de kunne bjerge Livet, vil dog tillige blive deres Grav.

fordi de tør haabe,
trods Nordvind og Hav.

Gunild.

Ak, hvad kan de haabe
fra hjælpløse Brede!

Gunild, Lise og Birthe.

Ak, hvad kan de haabe
fra hjælpløse Brede?

Anders.

Ak han, i hvis Hænder
et Hav er en Draabe,
han ene kan redde
det Liv, som han gav!

Alle.

Ak han, i hvis Hænder
et Hav er en Draabe,
han ene kan redde
det Liv, som han gav!

Svend.

Hvad om vi prøve?

Lise.

Grumme, hvorpaa?

Knud.

Niddinger tøve!

Birthe.

Nu tør Du gaa?

Svend.

Hjælpløse Sukke!

Knud.

Kraftløse Taare!

Svend.

Ha, jeg kan føle
Brand i mit Hjerte!

Birthe.

Den vil vi køle
ved vore Sukke.

Knud.

Ha, i hver Aare
brænder en Smerte!

Lise.

Den skal vor Taare
stræbe at slukke.

Svend.

Hjælpløse Sukke!

Knud.

Kraftløse Taare!

Svend.

Ha, vi vil prøve!

Lise.

Grumme, hvorpaa?

Knud.

Niddinger tøve!

Birthe.

Nu tør du gaa?

Svend og Knud.

Kom, vi vil prøve!

De tage Anders ved Haanden og vil gaa.

Lise til Svend.

Grumme, du vil dog ej
fly fra mit Bryst og dø?
Svar mig, o elskte, svar!
Vil du? ah, kunde du?

Birthe til Knud.

Mig kan du sige Nej,
kold mod din Fæstemø?
Vid, at jeg ikke har
glemmt din Foragt endnu!

Lise.

Kan du forlade mig,
naar kun et fremmed Skrig
kalder til Død og Grav?

Birthe.

Naar kun en fremmed Røst
raaber om Hjælp og Trøst,
trods du Storm og Hav?

Svend.

Tænk, at det gælder om
Menneskers dyre Liv!

Anders, Svend og Knud.
Tænk, at det gælder om
Menneskers dyre Liv!

Knud til Svend.

Ven, har du Mod, saa kom!

Lise til Svend.

Er jeg dig kær, saa bliv!

Svend.

Elskte, det gælder om
Menneskers dyre Liv!

Anders, Svend og Knud.
Elskte, det gælder om
Menneskers dyre Liv!

Lise.

Grumme, du vil dog ej
fly fra mit Bryst og dø?

Birthe.

Mig kan du sige Nej,
kold mod din Fæstemø?

Svend.

Ti dog, o elskte, ti!
Glem det, som Frygten spaar!

Glem, at det forestaar;
tænk, om det var forbi!

Knud.

Himmel! ak naar vi nu
roede med Sejer hjem
og havde reddet dem!
Fader, hvad siger du?

Svend og Knud.

Fader, hvad siger du?

Anders.

Nu, da det gælder om
Menneskers dyre Liv . . .

Svend og Knud.

Modige gamle, kom!

Lise og Birthe.

Fader, ak Fader, bliv!

Lise.

Himmel! og om de¹ nu
i det oprørte Hav
søge sig selv en Grav!
Moder, hvad siger du?

Lise og Birthe.

Moder, hvad siger du?

Gunild.

Ak! — men det gælder om
Menneskers dyre Liv.

Anders, Svend, Knud og Gunild.

Elskte, det gælder om
Menneskers dyre Liv!

Svend.

Endnu kan jeg høre,
hvor ængstlig de raabe;

¹ Fiskerne.

mit gysende Øre,
mit Hjerte fornemmer
de hvinende Stemmer.

Gunild.

Ah, Hjertet maa bløde!
hvad kan de da haabe,
som Taarer kun møde
fra hjælpløse Bredde?

Svend.

Ah, kunde vi redde!

Lise og Birthe.

Ak, intet kan redde!

Anders, Svend og Knud.

Ah, kunde vi redde!

Svend.

Mit Inderste brænder!

Lise.

Ak, hvad tør du haabe?

Knud.

Ha, skal da de kække,
som Døden omspænder,
forgæves udstrække
de trættede Hænder
mod Dannemarks Bredde?

Lise.

Hvad tør du da haabe?

Birthe.

Ak, intet kan redde!

Anders.

Den Gud, i hvis Hænder
et Hav er en Draabe,
hans Almagt kan redde.

Gunild.

Han ene kan redde.

Anders, Svend og Knud.
Ved os kan han redde
det Liv, som han gav.

Alle.

Den Gud, i hvis Hænder
et Hav er en Draabe,
hans Miskundhed redde!

Anders.

Han styrker de Hænder,
som prøve at redde.

Svend.

O, bød han os redde!

Knud.

Han byder os redde.

Anders, Svend og Knud.
Ved os kan han redde
det Liv, som han gav.

Gunild, Lise og Birthe.
Hans Miskundhed redde
det Liv, som han gav!

Alle.

Den Gud, i hvis Hænder
et Hav er en Draabe,
hans Miskundhed redde
det Liv, som han gav!

Mandfolkene og straks derefter Fruentimmerne gaa hurtigt ud af Skuepladsen.

Anden Handling.

Skuepladsen forestiller i denne Handling Strandbredden. Ved den venstre Side ses Hytterne af Lejet, ved den højre nogle Træer, og bag ved dem et højt Næs, hvorpaa i denne hele Handling Mennesker løbe af og til¹. Paa Skuepladsen ligger en kantret Baad med sit Redskab². Himmelen er i denne Handling klar; men Stormen vedvarer, og Havet er meget oprørt.

Förste Optrin.

Lise. Svend.

Lise forbinder Svends Arm, imedens de synge.

Duet³.

Svend.

Ha, svage, du græder! jeg ser jo din Taare!

Lise.

Du haarde, jeg maa vel, jeg ser jo dit Blod!

Svend.

Hvi mørknes dit Öje?

Lise.

Hvi rødmer din Aare?⁴

Ha, nagende Taarer!

Lise.

De lindre.

Svend.

De saare.

¹ fra og til. ² Tilbehør. ³ Sang af to. ⁴ poetisk for „du blöder“.

Lise.

De køle mit Hjerte.

Svend.

De kvæle¹ mit Mod.

Lise.

Ak, her ved mit Vemods foragtede Kilder²,
her burde du smeltes i Kærligheds Fryd!

Svend.

Ha, her ved det rygende Blod, som jeg spilder,
her burde du hærdes til stærkere Dyd!

Lise.

Skal Kækhed da hærde det elskende Hjerte?

Svend.

Skal Elskov da svække det modige Bryst?

Lise.

O kæmpende Dyder³, I spaa mig kun Smerte!

Svend.

Men enige spaa de den reneste Lyst.

Begge.

O Kækhed, som hærder det elskende Hjerte,
o Elskov, som smelter det modige Bryst,
o, ender den martende Strid og vor Smerte
og lutrer og styrker og blander vor Lyst!

Svend.

Ak svage, du græder!

Lise.

O, føl da min Taare!

Svend.

O, stil den!

Lise.

Jeg kan ej, her drypper dit Blod.

¹ her betyder kvæle ikke *pine*, men *tilintetgøre*. ² poetisk for „Taarerne“. ³ Kækhed og Kærlighed.

Svend.

De hædrende Draaber! de pryde.

Lise.

De saare.

Svend.

Ha, nagende Taarer!

Lise.

De lindre.

Svend.

De saare.

Lise.

De køle mit Hjerte.

Svend.

De kvæle mit Mod.

Begge.

O Kækhed, som hæder det elskende Hjerte,
 o Elskov, som smelter det modige Bryst,
 o, ender den martrende Strid og vor Smerte
 og lutrer og styrker og blander vor Lyst!

Svend.

Nu godt, nu mer end godt! nu slip! Ved Himlen!
 den Rift er lægt, för den er halv forbunden.
 Hør Stormen, hør de hule Stød! jeg sitrer!
 Er Vraget flot¹ — og ak din Fader mente,
 at det ej længe kunde staa . . . De arme,
 de arme tre, som dog endnu kan reddes!
 Tre har alt Havet slugt. Jeg brænder! slip mig!

Lise.

Du vedst ej selv, hvor dybt et Saar...

Svend.

O, farligt!

¹ kommet løs af Grunden.

Spot kun!
 Lise.
 Svend.
 Jeg maatte føle det.
 Lise.
 Du føle?
 Ak Svend, din Hud er haardfør som dit Hjerte!
 Hvad føler du? vist ej min Angst, min Kummer.
 Mit Suk er dig som Vestenvindens Aande,
 min hede Graad som Foraarsregn. Ha, grumme!

Svend.
 Du vedst, jeg elsker dig.
 Lise.
 Du mig? du elsker?

Ha, kunde du da spotte med min Taare?
 og haard, som för, urört ved Bön og Trusel
 og alt, hvad Angsten lærte da min Læbe,
 og uden Tvang og uden Haab om Nytte,
 forsætlig rive dig af disse Arme
 og blind og trodsig styrte dig i Havet?
 Thi det var dig, som fristede de andre,
 selv Knud var ej saa fræk som du, og Anders
 betroede sig kun frygtsom til sin Medynk¹;
 jeg saa det, at han følte Gunild Enke²
 og vefuld vejede sin elsktes Kummer
 mod de ukendtes Død. Men du! hvi skulde
 saa ringe Ting som jeg, som Lises Taarer,
 bekymre dig og sinke dine Forsæt?
 Du gikst foran, du slæbte dem i Baaden.
 Ha, slet gengælder du mit ömme Hjerte!

Svend.
 Og svagt og usselt er det Bryst, som føler,
 som længe føler Elskovs kælné Ömhed,
 hvor Menneskers, hvor Brødres Liv kan reddes.

¹ Anders var endnu mere betænkelig ved at følge sit Hjertes Tilskyndelse. ² idet han i Aanden saa Gunild som Enke.

Lise.

Og kunde det? og var der Haab? du saa det.
 Udfaldet sandede mit Ord¹, og Stormen
 samtykkede mit Suk og gav det Kræfter.
 Ej mange Favne stredst du dig fra Landet,
 för den forbitret slængte dig tilbage.
 Du bærer Mærket af dit Fald. Ha, Stenen,
 den stumme Sten, hvorpaa du faldt, bevidner²,
 bestænkt med Blod, endnu dit vilde Hjerte!
 Og Anders nu, som styrtede tilbage
 i Bølgerne! og nu din kække Frænde³,
 som for at redde ham saa nær var druknet!
 Og gyser ej din Sjæl? ak, var de døde,
 da, grumme, var det dig, som havde dræbt dem!

Svend.⁴

Ha, hvad de dog kan sysle med? De soer⁵ dog
 at komme snart. De kunde være bagte
 i halv den Tid, de törre sig.

Lise.

Min Fader

er svag og gammel.

Svend.

Il da, il og hjælp ham!

Lise.

Hvad haster det? er Gunild ej i Hytten?
 Hvad vil du ham? hvad vil du?

Svend.

Ha, jeg spilder
 min Tid kun her. Maaske jeg turde finde
 de to retskafne Mænd, hvorom vi talte,
 hist paa den Udkant, hvor jeg ser, at Folket
 er stimlet sammen for at se paa Vraget.
 Der, sig dem, at jeg er⁶; der send dem til mig.

Han vil gaa.

¹ gav mig Ret. ² vidner om. ³ neml. Knud. ⁴ Svend
 hører slet ikke paa hende. ⁵ svor. ⁶ sig dem, at jeg er der.

Lise.

Men svar mig först for Himlens Skyld, hvad skal de?

Svend.

Ha hør dem, hør dem, hør de hule Vindstød!
Jeg sitrer! er det saa, at Vraget driver...

Lise.

Og om det sank — ak Svend, da maa det smerte
enhver, som ej er følesløs, at se det;
helst, naar han ved, at Redning er umulig.

Svend.

Umulig?

Lise.

Ja, en Ting, som ej kan göres.

Svend.

Ej kan?

Lise.

Ja! ja! ej kan. Jeg tror, ved Himlen!
at du endnu... dog nej, du har din Samling¹,
du vedst dog, hvad du nylig har erfaret.

Svend.

Jeg ved, at tre kan ej regere Baaden
i sligt et Vejr; men finde vi paa Lejet
to Dannemænd², og helst de to, jeg mener...

Lise.

Ha jeg forstaar dig, Svend! jeg ser, jeg føler
dit Raseri, dit Had til mig. Ha, grumme,
mit bange Hjerte spaar dit hele Forsæt³!
Men för du nævner det, för du afsiger
min Dom, saa hør mit Ord! og hør mig, Himmel!
Ser jeg, at al min Angst, min bitre Dødsangst,
min Graad, mit Skrig er intet for dit Hjerte,
formaar det ej at holde dig fra Døden:
da, o da ras⁴ og dø! thi aldrig, aldrig...

¹ er ved din Samling. ² brave Mænd. ³ aner alt, hvad du vil. ⁴ bær dig kun ad som rasende.

Svend.

Hold¹, svage Lise! tru mig ej! jeg hader,
min Sjæl afskyr den blotte Lyd af Trusler!
Og du, som anden Gang i Dag tør prøve
at skræmme mig fra Sømands Pligt og Ære,
fra Navn af Dannemand; og du, som vover
at true mig til haard og ussel Fejghed
med Tab af dit — paalidelige Hjerte:
sig, tror du det saa mageløst, saa kostbart?

Lise.

Jeg ved jo, du foragter det.

Svend.

Jeg burde.
Jeg blues, at jeg kan det ej. Men vogt dig!
Ha, lær mig ej at rødme ved min Elskov!

Lise.

Din Elskov?

Svend.

Den er stor, den kan tilgive
din Trusel, din uædle Frygt.

Lise.

Uædle?

Svend.

Og var det mig, som hængte nu ved Vraget,
og andre vilde frelse mig, ha skulde
din Graad forhindre dem?

Lise.

Det vedst du bedre.

Svend.

Jeg ved det alt for vel. Ha, svage Lise!
Fejg er den Sjæl, som haaber mer af andre,
end den med Lyst tør give dem; og usselt

¹ Holdt!

den Piges Bryst, som egennyttig vejer
sin kæln¹ Frygt, sin mulig spildte Kummer
mod Brødres Liv og mod sin Elskers Ære.

Aria².

Fra Mærset³ seer en søtræt Skipper
fortryllet brede Graneskygger,
som spaa Forfriskning, Lyst og Ro.
Ak ve ham, om hans Haab betrygger⁴,
om han ej tidlig ser de Klipper,
de blinde Skær⁵, hvorpaa de gro!

O elskte Smil, hvoraf jeg blændes!
Med Haab og Lyst, men klog, men varlig,
men frygtsom vil jeg nærmes dig;
at om den Sjæl, hvoraf du tændes,
er kold og haard og falsk og farlig,
jeg da i Hast kan redde mig.

Han gaar.

Andet Optrin.

Lise alene.

Ha, gaa kun, gaa! men dette Bryst skal vise,
om det fortjente slig Foragt! Troløse,
vistnok jeg elskte dig for höjt! jeg kender
min Daarlighed, jeg angrer, jeg afskyr den!

¹ se S. 29, Note 3. ² Denne Sang minder unægtelig om de Arier i „Tronfølgen i Sidon“, som Wessel gjorde Løjer med i „Kærl. uden Str.“, slgn. Dansklærerforeningens Udg. S. 17. ³ Mærset er en Udbygning, som er anbragt paa Masten der, hvor denne er sat sammen (hvor „Stangen“ er tilsat); der er Plads til, at et Par Mennesker kan staa der. ⁴ gör ham tryg. ⁵ „Blinde Skær“ ere undersøiske Klipper, som, da man ikke kan se dem og undgaa dem, ere meget farlige. Men da et Skær, hvorpaa der vokser Grantræer, ikke kan kaldes „blindt“, har Evald her enten udtrykt sig urigtigt, eller han har tænkt paa de Luftspejlinger („Fata Morgana“, af vore Sømænd kaldet „Smörland“), hvorved man ofte tror at se Huse, Træer o. s. v. og saaledes kan lokkes til at strande paa „blinde Skær“.

Hvad er jeg ikke¹? svag og feig og ussel
 og haard og følesløs, fordi jeg elsker!
 Ha, er min Sjæl urørt ved andres Jammer,
 fordi den sitrer ved min elsktes Fare?
 Den er det ej! Ak, maatte dog min Medynk,
 min Taare frelse dem! men kun min Brudgom,
 kun al min Glæde kan; den skal jeg vove?
 Det er — det var mig haardt, det syntes bittert!
 Det, alt for svage Sjæl, det var din Brøde!
 Jeg skal udslutte den! dig, bange Kummer,
 dig, kælne² Kærlighed, dig, som jeg troede
 min Pligt, — Uhyre, dig, hvis Aande kvæler
 hvert Glimt af Dyd, dig skal min Harm udslutte!
 Da, stolte Svend, da skal du se mit Hjerte
 dig værd, usvækket ved foragtet Elskov!

Aria.

Naar Sydvinden kuler,
 Naar, Himmel, din Torden
 sortsløret opstiger
 bag Issefjords Höje,
 og Regnskyen skjuler
 dit straalende Öje:
 da savner vel Jorden
 den smilende Dag;
 men Daaren kun siger,
 at Solen er svag.

Hvi blev da mit Hjerte,
 skönt svøbt i sin Jammer,
 miskendt af sin Ven?
 Ha, svulmende Hjerte,
 bryd frem af din Smerte,
 som Solen frembryder
 med renere Flammer;
 og ejer du Dyder,
 da vis dem igen!

¹ nl. i Svends Tanker. ² se S. 29, Note 3.

Tredje Optrin.

Anders. Gunild. Knud. Lise.

Anders.

Svend! hvor er Svend?

Lise.

Hist, hvor den Flok er samlet,
hist søger han to Fiskere.

Anders.

Ak, at vi,
ak, at vi dog maa finde dem i Tide!

Gunild.

Nu er min Isse graa, men aldrig saa jeg
saa hul en Sø. Nej, aldrig brölte Stormen
saa græsseligt, saa fælt. Mit Hjerte isner
ved hvert et Stød.

Anders.

Ja, Gunild! Faren vokser.

Ifald endnu de arme tre skal reddes,
da er det Tid. Bliv, Sön, og se til Baaden,
hvad Bræk¹ den fik, og om det snart kan hjælpes;
thi voldsomt slængte Bølgen den paa Landet.
Frisk, brave Knud! hav alt paa rede Hænder²
og vent os her. Følg du med mig, min Gunild!

Anders og Gunild gaa. Knud gör et og andet til Rette paa Baaden og bliver
ved dette Arbejde i de tre følgende Optrin.

Fjerde Optrin.

Lise og Knud.

Lise. (Hun vil gaa.)

Og jeg vil følge dem.

Knud.

Du faar ej anbragt
tre kælne Ord hos Svend i denne Skynding.

¹ Skade. ² nu: paa rede Haand.

Lise.

Hvad? hvilke kæln Ord? hvad rörer¹ Svend mig?
Er Svend et Barn at kæle for? og er han
saa elskelig, at ingen kan afse ham?
Hvad? eller tror du mig saa stærkt bedaaret?

Hun tager sit Knyttetøj² op, sætter sig paa en Kant af Baaden og begynder
at knytte.

Knud.

Ja saa, mit Barn! jeg tænkte, du — var Lise;
og da jeg ved, at Svend vist ej kan rumme
to Ting, som dig og Vraget, i sin Hjerne,
og Drengen, som du ventelig har prøvet,
er lidt fremfusende, lidt rask i Munden,
saa varte jeg dig ad.

Lise.

Aha!

Knud.

Du græder?

Den haarde! kommer alt mit Raad for sildig?
Du har alt brændt dig, arme Barn? jeg vædder,
han har forsmaaet³ din Angst, maaske belagt den
med et og andet Æresnavn. Den Vildmand!
Vistnok er Knøsen haard som Staal.

Lise grædende.

Den falske!

Knud.

Falsk er han ej. Har han opsagt dig Købet?

Lise.

Hvad Køb? hvi fritter⁴ du? hvad vil du, Spotter?
Opsagt? han mig? hvorfor?

Knud.

Nu, Barn! jeg tænkte!
at var det saa, da traf det sig des bedre⁵.

¹ vedkommer. ² til at knytte Fiskernet med. ³ ringe-
agtet. ⁴ udspørger. ⁵ saa meget des bedre.

Des bedre?
Lise.

Knud.
Vedst du ej, hvor snildt vor Birthe
gav mig — sit halve Hjerter — Pas og Afsked?

Lise.
Nu? og hvad saa?

Knud.
Hvad saa? Ved Sømands Ære,
hun skal fortryde det? og om din elskte
har sprængt dig over Bord, saa top! saa vil vi,
til Trods for dem, forelskes i hinanden.

Lise.
Hvad, Spotter, jeg i dig? troløse Slægtning!

Knud.
Ha, Lise, du mistyder mig! ved Himlen,
jeg vil dig ej¹, du falder mig for kælen;
ej heller hader jeg endnu min Birthe.
Vi vil kun ærgre dem. Min kloge Pige
har alt fortrydt² sit raske Ord. Den arme!
Jeg ser med Lyst, hvor ængstlig, hvor forlegen
hun krydser nu imellem Haab og Stolthed;
thi at tilstaa sin Fejl var alt for haanligt³.
Og om hun ej tilstaar den, ej husvaler
mit bange Hjerter med det Haab, at alting
kan blive godt, og at hun blot har skertset,
saa kan hun tabe mig. Det var dog Jammer!
Hvad gav hun ej derfor, at jeg begyndte
kun med et Ord, kun med et Tegn til Trætte?
I altid skuffet Haab gaar hun og kommer
og sukker dybt og gör sig tusind Sysler
og snakker höjt, hun ved ej hvad, om Stormen,
og Vraget, og sit Garn, og falske Hjerter.

Lise.
Og du?

¹ Jeg vil ikke have dig. ² nu: fortrudt. ³ beskæmmende.

Knud.

Jeg ser og hører ej, jeg nynner.
Utrættet duver hun mig an¹, den arme!
Jeg viser mig, og smiler, og undviger,
som Pynten af et ønsket Næs i Taage.

Lise.

Ak, du est ond og alt for haard.

Knud.

Nu vil jeg
anstille mig forelskt i dig, min Lise!
Bær dig kun ad som jeg, ydmyg din Sværmer,
og du skal se, hvor krybende, hvor tosset,
hvor jammerlig han hastig vil bekende
sin Daarlighed.

Lise.

Ak, mon han vil? og kan jeg
forstille mig? Ha, var han uden Fare,
var denne Skynding kun forbi, og kunde
mit Hjerte roligt føle al hans Haardhed:
da, tro mig, var en Hævn paa Skrømt for liden,
han skulde se mig, som jeg er, forbitret
og stolt, og ret for Alvor . . .

Knud.

Se dig græde.
Men Lise, ti! der kommer min forelskte,
med opspilt Øre, som en Lods, der vaager
en stormfuld Nat og lurer efter Nødskud.

Femte Optrin.

Birthe. De forrige.

Knud,

idet han springer op og nærmer sig til Lise, ladende som han ikke ser Birthe.

Ha, jeg maa kysse dig, min søde Lise!

¹ Sømandsudtryk: løbe paa Siden af, søge at komme nær (holl).

Lise,
bestyrtet.

Hvad fattes dig?

Knud.
Tak for din kække Tillid!

Lise.

Hvad? hvilken?

Knud.
Saa du tror, at disse Hænder,
saa tomme, som du ser dem nu, kan skaffe
alt, hvad vi to behøve til vort Ophold?

Lise.

Og hvorfor ej? hvad vil du?

Birthe,
som ligeledes knytter, idet hun gaar nærmere.

Svar, o svar kun
alt, hvad du vil! dog var det mer anstændigt¹,
du talte med din Svend.

Lise.

Min Svend? og er han
just min? hvad har jeg stort med Svend at tale?

Knud,
der, saa snart Birthe har begyndt at tale, igen har givet sig til sit Arbejde.

Du burde more ham, den kælnе Elsker!

Lise.

Ha, lad ham elske, hvem han vil!

Birthe.

Troløse!

Saa hastig alt forført?

Lise.
Hvad?

¹ sømmeligt.

Knud,
som falder hende i Ordet.

Søde Lise!

Men kan du da, om Fiskeriet glipper,
tilstede, at jeg gör saa lang en Rejse?

Lise.

Hvad vil du? rejs med Fred!

Knud.

Tak, raske Pige!

Men sig mig nu, ifald det gik til Orlogs¹?

Lise.

Hvad vil du vel med alle disse Spørgsmaal?

Knud.

Ha, tro mig, det er Herrefærd til Orlogs!

Romance².

Kong Christian stod ved höjen Mast³

i Røg og Damp.

Hans Væрге hamrede saa fast,
at Gotens⁴ Hjælm og Hjerne brast.

¹ Krigstjeneste til Søs. ² Ved *Romance* forstaar man nu i Almindelighed et lyrisk-episk Digt, som f. Eks. Visen om liden Gunver (S. 94); men Navnet brugtes paa Evalds Tid anderledes. Oprindeligt var det Navnet paa Folkesproget, i de af Romerne undertvungne sydevropæiske („romanske“) Lande i Modsætning til Latinen; det brugtes derefter om hvad der digtedes paa disse Sprog, særlig om den spanske Folkepoesi. Da i Slutningen af forrige Aarhundrede Folkepoesien studeredes og toges til Mønster (se Indl. S. 13), optog man Navnet for Digte af folkelig Art i Modsætning til den regelbundne Kunstpoesi; först senere faar det en mere begrænset Anvendelse. ³ Kong Christian d. Fjerde; her tænkes vel nærmest paa Søslaget ved Femern den 1ste Juli 1644. Ligesom Aanden i denne Sang er den samme som den, der gaar igennem Mallings „Store og gode Handlinger“: Glæden over alt det herlige, de Danske have udført, saaledes sigte de enkelte Vers sikkert alle til Fortællinger, som Evald har læst i denne Bog. ⁴ 3: Svensken.

Da sank hvert fjendtligt Spejl¹ og Mast
 i Røg og Damp.
 Fly, skreg de, fly, hvad flygte kan!
 Hvo staar for Danmarks Christian
 i Kamp?

Niels Juel gav Agt paa Stormens Brag²:
 Nu er det Tid!
 Han hejsede det røde Flag³
 og slog paa Fjenden Slag i Slag.
 Da skreg de højt blandt Stormens Brag:
 Nu er det Tid!
 Fly, skreg de, hver, som ved et Skjul!
 Hvo kan bestaa for Danmarks Juel
 i Strid?

O Nordhav, Glimt af Vessel⁴ brød
 din mørke Sky!
 Da tyede Kæmper til dit Skød;
 thi med ham lynte Skræk og Død.
 Fra Vallen⁵ hørtes Vraal, som brød
 den tykke Sky.
 Fra Danmark lyner Tordenskjold;
 hver give sig i Himlens Vold
 og fly!

Du Danskes Vej til Ros og Magt,
 sortladne Hav!
 Modtag din Ven, som uforsagt
 tør møde Faren med Foragt,

¹ Spejl eller Agterspejl: den bagerste, skraatliggende Flade af Skibet. ² Slaget i Køgebugt d. 1ste Juli 1677.

³ Signalet til, at Kampen skal begynde. ⁴ Tordenskjold.

⁵ Vall el. Val, Kyst eller Landstrækning. Evald har maaske ikke selv forstaaet dette temmelig sjældne Ord; han har det rimeligvis fra Mallings Bog, hvor en af Fortællingerne om Tordenskjold begynder: „Tordenskjold fik en Gang Befaling at gaa ind under den svenske Vall for at indhente Kundskab om Tilstanden i Skaane“.

saa stolt, som du, mod Stormens Magt,
 sortladne Hav!
 Og rask igennem Larm og Spil
 og Kamp og Sejer før mig til
 min Grav!

Sjette Optrin.

Gunild. De forrige.

Gunild.

Ak Börn, jeg kan ej mer!

Lise.

Her, Moder, hvil dig!

Du sitrer!

Gunild.

Ak, hvem sitrer ej, naar Himlen
 fremkalder Skabningen af Støv til Regnskab,
 naar Dommen tordner, naar Afgrunden aabnes,
 naar . . . oh!

Knud.

Hvad nyt?

Gunild.

Naar Lys og Haab forsvinder!

Knud.

Hvad Haab? er Vraget sunket?

Gunild.

Ak, de arme!

Det var dem godt, ifald saa var. De skulde¹
 dog ej fortvivlede kun føle Dødens
 udstrakte Arm, ej aandeløse vente,
 ej tænke sig, ej føle, gennemføle
 det grumme Slag i hver udspilet Nerve;
 dog ej, omspændte af et haabløst Mørke,
 forgæves martres ved et Glimt af Livet,

¹ Meningen er: da vilde de ikke føle.

ej se den skønne, den saa nære Landbred
 og trygge Mennesker og stille Hytter
 og spæde Börn paa unge Koners Arme! —
 Haabløse to! hvem ved, hvis hede Taarer
 nu brænde deres klemte Bryst, hvis blege,
 trøstløse Skygge svæver nu forbi dem!
 En Brud maaske, hvem ved? en elsket Moder
 med sølvgraa Haar; Gud lindre hendes Jammer!

Knud.

To siger du? kun to? tre var tilbage.

Gunild.

Og rev ej nu en vild, afskyelig Bølge
 den ene jamrende i Havets Afgrund?
 Jeg hører ham endnu; jeg ser ham angstfuld,
 fortvivlet, strække Hænderne mod Lejet.
 Ak, han var ung og stærk, han kæmpede længe!
 Det sidste mørke Öjeblik har vist ham
 hvert Aar, hvert heldigt Aar, han kunde leve.

Knud.

Fordömt! hvi sladre vi da her? hvor dvæler
 din Anders? hvor er Svend?

Gunild.

Du vedst, de søgte
 to Mænd til Hjælp. De fandt dem ej.

Knud.

O herligt,
 en skön Undskyldning! men vor Svend har stødt sig,
 og Anders, tænker jeg, blev vaad!

Gunild.

Hvad vil du?

Hvad skal, hvad kan de da?

Knud.

O, skönt! hvad kan de?
 Her kan de klynke, her, i from Forventning,
 og folde Hænderne og kælent græde

mod Bølgerne — til de¹ har slugt den sidste.
Jeg var tilfreds, det var forbi; saa kunde
enhver gaa rolig hjem til sit og spise.

Gunild.

Ak, kolde Spotter! Dog dit Hjerte brænder
at redde dem. Ha, var det ej umuligt!

Knud.

Snak! Kvindesnak!

Gunild.

Ak Knud, maaske du vedst ej
det farligste, det skrækkeligste Uheld,
hvori hvert Glimt af Haab forsvandt! du tænker,
at Vraget staar endnu og trygt kan vente,
til Stormen sagtnes, til I tre alene
kan naa derud og bjerge dem: det driver
for Bølgerne!

Knud.

Han springer op paa Rælingen² af Baaden og ser ud ad Havet.

Ha Storm og Død! jeg ser det!
Er ingen Dansk? Fordömt! Ha, danske Dreng!
De synke, mens jeg dvæler. Svend, hvor est du?
Han gaar hastig bort, og Lise følger ham.

Syvende Optrin.

Gunild. Birthe.

Gunild.

Ak arme! ak, hvad vil du da mod Himlen?
Ak var der Spor af Haab! men Døden greb dem!
Ha, hvo kan vriste dem af Dødens Hænder?
Den vil det ej, som kan! Hvem ej? Forvovne,
hvad har du sagt? saa taler en fortvivlet!
Jeg ræddes for min Angst! o milde Fader,
tilgiv den, end den! Ak, jeg ved, du vilde,
om det var godt! Ak, var det godt, ak maatte

¹ o: Bølgerne.

² Kanten.

den Rest af Liv, det Par frugtløse Dage,
 som jeg unyttige maaske kan vente,
 ha, kunde det løskøbe dem! hvor gerne . . .
 Dog muligt er den Tanke selv for dristig.
 Men unge synes disse dog og raske;
 og jeg, hvad er jeg? gammel og afmægtig!
 Dog, daarlige, som underviser¹ Himlen,
 hvorhen bortrives du af Angst og Medynk?

Aria.

Min Angst er Is, min Medynk brænder,
 mit Mismod kvæler Sans og Sjæl!
 Hvad vil jeg da, hvis Hjerte kender,²
 at Himlens Vink er Støvets Vel?
 Ak, brækker Storm de ranke Pile
 og skaaner et unyttigt Rör?
 Hvi nægtes Gravens Elsker³ Hvile,
 naar Haabets muntre Yndling dør?
 Hvad vil jeg da? ser ej Alfader,⁴
 hvad ej vort svage Syn kan se?
 Og hvad han byder og tillader,
 bör det ej upaaanket⁵ ske?
 Min Angst er Is, og Medynk brænder,
 og Mismod kvæler Sans og Sjæl!
 Hvad vil jeg da, hvis Hjerte kender,
 at Himlens Vink er Støvets Vel?

Ved Slutningen af denne Sang begynder man at se en Kant af Vraget. Det driver langsomt, indtil det bliver liggende midt for Skuepladsen.

Birthe,

som er steget op paa Baaden og ser ud imod Vraget.
 Ak een endnu, ak een endnu, min Moder!
 Han, ak han holder ham, den anden arme!
 Forgæves! o!

Gunild.

Jeg taaler ej at se det!

¹ vil lære. ² véd. ³ jeg gamle, som længes efter
 Graven. ⁴ bruges jævnlig af Ewald i Betydningen: alles
 Fader. ⁵ uden at vi klage derover.

Birthe.

Det er forbi, nu ser jeg kun den ene.
 Nu klynger han sig bedre op i Masten.
 O Jammer! hører du? o, hør ham raabe!
 Nej, det er ham, som faldt. Jeg ser, jeg ser ham!
 Hist flyder han paa Bølgens Ryg, han stræber
 endnu — endnu, højt løfter han sit Hoved!
 Men ak, bag ved ham vælter sig et Vandbjerg!
 Nu naar det ham! jeg ser ham ej! den arme!

Gunild.

O Himmel!

Ottende Optrin.

Svend. Knud. Anders. De forrige.

Svend.

Det er mer, end Mænd kan udstaa!¹
 Er Døden da saa besk som slig en Pinsel!
 Endnu en Gang, for Himlens Skyld, min Fader!
 Een Gang!

Anders.

Ak Sön! hvad kan vi tre alene?
 Ak kunde vi! dog nej, det var kun daarligt,
 det var formasteligt. Ha, kække Bagge,
 hvor er du da? og Knud, hvor er din Fader?

Knud.

Ha, var han her!

Svend.

Ved Himlen, Vraget synker,
 för vi har talt! Er ingen da, er ingen,
 som føler Ynk! Udanske, kolde Hjerter!
 Har Frygt, har ussel Frygt forstenet alle?

Anders.

Vort Uheld för og slig en Sø kan skræmme
 den modigste.

¹ udholde (tysk).

Knud.

Ha, Torden slaa de fejge!

Anders.

Skæld ej, min Sön! De faa, som er til Stede,
er unge Börn og marveløse gamle
og lejede, som ikke fødtes danske.¹

Knud.

Hvad om vi skyde Baaden ud og gribe
to eller tre og kaste dem i Baaden,
og siden spørge dem, om de vil hjælpe?

Anders.

Tal ej saa vildt!

Svend.

Og skal han dø, den arme?

Lise.

Vel, Fader! ofte har jeg trakt² en Aare,
min Arm er stærk, min Sjæl foragter Døden.

Svend.

Du, Lise, du?

Lise.

Jeg vil, om ingen anden!

Svend.

Du, kække Lise, du?

Knud.

Kom, raske Pige,
jeg vil omfavne dig!

Birthe.

Hun skal ej ene

¹ Her tænkes maaske paa fremmede Tjenestefolk, og da vel nærmest svenske; men Ordet bruges tillige med en foragtelig Bibetydning, slgn. det bibelske „Lejesvend,“ Joh. Ev. 10, 13. ² ∴ trukket; en fuldstændig fejl Form, lavet af Evald, formodentlig i Lighed med *strække* — *strakt*. Udtrykket „at trække en Aare“ er rigtigt.

gaa med! Jeg er saa stærk som hun; ej heller er Livet mig saa kært. Jeg er den femte!

Svend.

Hvad skal vi nu? hvad skal vi ej? Ha, Lise, du hævner dig! Det fattedes! ha, kan jeg, ha, kan jeg vove dig? og kan jeg nægte den døende din Hjælp? Ha, jeg fortvivler!

Lise.

Det er mit Liv, du sørger for, du stolte?

Niende Optrin.

Peder Knudsen. Jens Bagge. Fiskere og Fiskerinder. De forrige.

Knud.

Ha Sejer, Sejer, Börn! her er min Fader og Bagge. Baaden ud! frisk, brave Danske! Velkomne her til Herrefærd!

Han begynder, med de andres Hjælp, at skyde Baaden ud.

Anders.

Velkomne!

Nu har jeg Haab.

Svend.

Tak, evig Tak, o Himmel, som frelste mig og dog endnu den ene!¹

Bagge.

Det haster, som jeg ser. Vi fløj fra Gildet hos Møllerens, hvortil vi vare budne, saa snart din Dreng² fortalte os det Uheld.

¹ Som frelste mig, för den sidste var omkommen. ² Tjenestekarl.

Knud.

Nu, Brødre, frisk om Bord! Til Roret, Anders!
Frisk, Svend!

Svend,

idet han gaar i Baaden.

Lev vel, min Lise, og tilgiv mig!

Knud,

idet han springer i Baaden.

Du, Gunild, hold os godt Øl varmt, og mød os
med Kruset i din Dør; det kan behøves.

Nu alle Mand som een, nu træk med Kræfter!

De begynde at ro.

Gunild.

Ledsag dem, Havets Gud! beskærm dem, Fader!
Fiskerne og Fiskerinderne fordele sig i to Hobe paa Strandbredden.

Kor.

Fiskerne.

Havets mægtige Betvinger,
tal til Bølgen i din Harm!
Almagt, grib Orkanens Vinger
med en vældig udstrakt Arm!

Folkene i Baaden.

Lige Slag!

Dvæl ej længe!

Sejge Tag,

danske Dreng!

Fiskerinderne.

Bøj, du Livets milde Fader,
bøj dit Øre til vort Skrig!

Byd, at Haabet ej forlader
dem, som haabe kun paa dig!

Folkene i Baaden.

Nu er Tid;

Odder¹, sno dig!

Træk med Flid,

rask og modig!

¹ poetisk Tiltale til Baaden.

Fiskerne.

Kække Sømænd, Hornbæks Ære,
 Dannemænd! det gælder nu.
 Brave Slægt, dit Navn skal være
 Danskes Ros, kom det i Hu!

Folkene i Baaden.

Alle Mand,
 rask og lige!
 For mit Land,
 for min Pige!

Fiskerinderne.

Elskte Hob, fornem vor Klage,
 stil den, kvæl den snart i Lyst!
 Stræb og vind og il tilbage,
 nyd din Sejer ved vort Bryst!

Folkene i Baaden.

Stærke Tag!
 Danmarks Krone!
 Danmarks Flag!
 Christians¹ Throne!

Baaden, som for Modvindens og Bølgenes Skyld har maattet slaa et Slag² tæt forbi det omtalte Næs, tabes nogen Tid af Sigte, og Folkenes Raab kan ikke høres mere, førend de paa Hjemvejen igen har naaet den samme Punt.

Fiskerne og Fiskerinderne.

O Himmel, som bød os at elske vor Næste,
 o, frels dem, de ædle! beskærm dem, de bedste!
 Dit Bud gav dem Kækhed, dit Vink gav dem Haab.
 Beskærm dem, som selv paa den rasende Bølge,
 paa Afgrundens Veje saa villige følge
 din Kærligheds Røst og de lidendes Raab!
 O Nordhav, vor Moder, vor — Danmarks Veninde,
 o, skaan dem, som daglig fortrolige finde
 Liv, Mæthed og Lyst i dit frugtbare Skød!
 Vort Nordhav, vor Stolthed, vor Bane til Ære,

¹ Kong Christian d. Syvende. Se Indledn. S. 12.
 en Vending udefter og tilbage igen.

² göre

o, skal dine skummende Bølger da være
 vor Skræk og de modigste Dannemænds Død?

Baaden begynder igen at blive set.

Fiskerne.

Himmel! skuffer ej vort Öje?
 Tör vi tro det Glimt af Haab?
 Sejer! Glæde fra den Höje!
 Han har hørt vort svage Raab!

Folkene i Baaden.

Hver som jeg!
 Nidding svige
 Sømænds Leg!
 Alle lige!

Fiskerinderne.

Himlen saa til vore Taarer:
 sejerfulde ro de hjem,
 hurtigt slaa de raske Aarer,
 Held og Glæde følge dem!

Folkene i Baaden.

Sømænds Lyst!
 Verdens Riger!
 Sjællands Kyst!
 Hornbæks Piger!

Fiskerne.

Ædle Hob, vor Ros og Glæde!
 Held dit stolte Fødested!
 Held dig, Ven, som kan betræde
 Sjællands lykkelige Bred!

Folkene i Baaden.

Nok et Strøg!¹
 Sømænds Glæder!
 Sløb og Spøg,
 Kamp og Hæder!

¹ Aaretag?

Fiskerinderne.

Il, du raske Helteskare!
 il, vor Ven! il til vor Arm!
 Glem din overvundne Fare,
 glem den ved vor ömme Barm!

Folkene i Baaden.

Frisk i Land!
 Sejer lønner
 alle Mand!
 Danne-Sønner!

De springe i Land og hjælpe den afmægtige skibbrudne af Baaden. Gunild, Lise og Birthe omfavne ham paa det kærligste, gribe ham derpaa under Armene og ledsage ham langsomt til deres Hytte. De fem, som have reddet ham, følge efter. Imedens dette gaar for sig, synge Fiskerne og Fiskerinderne:

O Sejer! han lever, hans rolige Öje
 kan smile til Jorden og prise den Höje;
 hans Hjerte kan svulme af Haab og af Fryd.
 Omfavner ham, Dannemarks værdige Sønner!
 O, føler det Hjerte, hvis Banken belønner,
 hvis Varme gengælder den ædleste Dyd!

Fiskerne og Fiskerinderne gaa.

Tredje Handling.

Skuepladsen er i denne Handling en Skov paa den venstre Side af Lejet. Paa den højre Side ser man Hytterne, og ligefor bliver man Glimt af Stranden var igennem Træerne. Stormen har hørt op, og det er en skøn Foraarsdag.

Förste Optrin.

Odelhjem og Klavs.

Odelhjem.

Aria.

O trygge Lund, o gyldne Ager,
 og rige, stolte, danske Strand,
 og Helteglimt i Fredens Hytter,
 og Æt af Skjold¹, hvis Vink beskytter,
 hvis ömme Smil opelsker dem!
 Selv Zemblas² dorske Sön indtager
 hans isbedækte Fødeland;
 men her, hvor Held³ og Tryghed mødtes,
 her glemmer Hjertet, hvor det fødtes,
 og vælger Danmark til sit Hjem.

Ej blot naturlig Drift og sød Erindring
 af Ungdoms Lyst, ej blot en elsket Fordom
 opfyldte mig med Danmarks Ros.⁴ Mit Hjerte
 samtykker kun med raske Slag⁵; det priser

¹ o: Skjoldunger, som den danske Kongeslægt kaldes, fordi den efter Sagnet nedstammer fra Skjold. ² Novaja Zembla, en Ø nord for Sibirien. ³ Vi bruge nu „Lykke“, som egentlig er tysk. ⁴ Det er ikke blot, fordi jeg er dansk, at jeg sætter Danmark højt over andre Lande; jeg har set fremmede Lande men dog ikke fundet noget, der kunde lignedes med Danmark. ⁵ gerne.

med al sin Ild, med denne Ström af Flammer,
 som former sig til Lovsang paa min Læbe,
 det priser kun, hvad Syn og moed¹ Erfaring
 og koldt og hærdet Overlæg stadfæste.
 Den enlige, særskilte², trygge Slette,
 mod Vold og Ran fra hver en Kant indgrøftet,
 hvis fede Dug³ opammer Mod og Vellyst,
 og fylder mætte Hyrders Bryst med Lovsang,
 med altid venlig Dyd, og ædle Forsæt,
 og Manddoms Ild, og Glimt af frugtbar Visdom,
 o, den skal alle Hedens Börn og alle
 de aabne Markers Börn enstemmig prise!
 Det er dit Billede, mit elskte Danmark!
 Saa skal hver Vandrer finde dig og henrykt
 betro sig til dit Ly, du Glæders Have!

Klavs.

Tilgiv mig, Herre! mig, som er enfoldig,
 om det ej skikker sig, hvad jeg vil sige.

Odelhjem.

Tal frit! est du ej Dansk?

Klavs.

Jeg kan ej tale
 saa lærd som I. Ej heller tør jeg fragaa,
 hvad I saa snildt har sagt; skönt, sandt at sige,
 jeg fatter ej den fjerde Del.⁴ Vel ved jeg,
 vort Land er mig det kæreste paa Jorden;
 det er i min Natur. Jeg, som I ser mig,
 forlod det kun een Gang. Jeg skulde prøve
 mit Held til Søs, skönt jeg var født en Bonde.
 Men næppe kom jeg fire Mil fra Bredden,
 da græd jeg som et Barn og saa mod Landet.
 Og skönt jeg frygter Søen ej, og skönt vi
 nød ærlig Kost og vakker Lön, saa græd jeg
 den hele Tid, saa hjemmesyg, saa vranten,

¹ moden. ² sigter formodentlig til, at Danmark ved Havet er skilt fra andre Lande. ³ Duggen. ⁴ en Fjerdedel.

ved hver en fremmed Kyst, som andre Søfolk
anprise höjt, — saa kold, saa tom i Hjertet!
Det kom sig, som jeg fast har troet, fordi det
var ikke dansk. Dog I forstaar det bedre.
Men disse gode Folk, (det ved jeg sikkert),
som för har vovet Liv og alt, at redde
den arme Mand, de bo ej nær saa herligt,
som I nu her saa kunstigen beskriver.

Odelhjem.

Tro mig, min Ven! ej Fiskeren (endskönt han
vist ej, som du, i Dören af sin Hytte
kan se sin Hjord og sine gyldne Traver¹),
kun den umætte Træl er arm, som skeler²
til Brødres Lod og vejer den og sukker.
Se, om du kan, se med en Fiskers Öjne
den rige, den utömmelige Kilde,
hvoraf han øser Mættelse og Glæde
saa stor som din; forvisset, at hans Afkom
skal evig finde den utömt og aaben.

Klavs.

Det³ kan de takke Gud og Danmarks Konge.

Odelhjem.

Og værdigt har de takket ham, de ædle!
O, slig en Handling, Klavs, er mer end Lovsang.
Dens Ry er Godheds Tolk, og Himlens Glæde,
og Folkets Ros, og Dannekongers Gengæld.

Klavs.

Alt det er skönt, men desto större Jammer,
at Uheld just skal træffe dem, de gode,
de kække Folk, som vist fortjente bedre!
Hver af dem, ved jeg, har kun lidt til Bedste;
men to har tabt det sidste Glimt af Velfærd,
og just i Dag! et Garn, hvorpaa hver Udsigt
af Bryllup med to elskte Møer beroede.

¹ Trave α : en Hob Kornneg. ² ser skævt til. ³ for det.

Odelhjem.

Det bliver da vor Sag, min Ven! som nyde
 de kækkes Lyst og Danmarks Lyst ublandet,
 det er vor Sag at prise den Algode
 ved Glimt, ved svage Glimt af ham, at yde
 Skjoldungens Barm sin elskte Told, sit Gengæld,
 Smil, danske Smil!¹ Gaa derfor, flyv, adspørg dem,
 udforsk det mindste Spor af disses Kummer!
 At ej de ædles Frygt, det Slør, hvormed de
 kun alt for gerne skjule Trang og Dyder,
 maa dølgge Taarer, som vi kan udslette.

Klavs.

Hist kommer en af dem, som tabte Garnet,
 og hist den andens Brud. Hvor tavs, hvor nedslaaet
 hver gaar for sig! Det gaar dem nær til Hjerte.

Odelhjem.

Gaa, spørg enhver, som kender dem paa Lejet,
 spørg dem om alt, og søg mig her ved Stranden.

Klavs gaar ind i Lejet, og Odelhjem afsides i Skoven.

Andet Optrin.

Svend. Birthe knyttende.

Duet.

Svend.

Alle føle Dydens Glæder;
 mig, kun mig, fortære Nag.²

¹ Evald har paa dette Sted haft megen Möje med at faa sin Tanke klart udtrykt (hans endnu bevarede Kladder er her fuld af Rettelser og Overstregninger) og det er heller ikke ret lykkedes ham. Meningen synes at være: Vi, som — i Modsætning til de fattige Fiskere — kunne nyde de Goder, Fædrelandet skænker, fuldt ud, vi skyldte Landets Fader, Kongen, at sørge for, at ogsaa hans fattige Under-saatter kunne være glade, kunne smile. ² Sorger.

Birthe.

Alle le; jeg ene græder,
jeg, kun jeg, har tabt i Dag.

Svend.

Medynk var mit Hjertes Hede!

Birthe.

Mismod isnede min Barm!

Svend.

Ak, min alt for vilde Vrede!

Birthe.

Ak, min alt for blinde Harm!

Begge.

Alle føle Dydens Glæde;
os, kun os, fortære Nag.

Alle le; vi ene græde,
vi, kun vi, har tabt i Dag.

Birthe.

Angst, som kvæler!

Svend.

Nag, som saarer!

Birthe.

Ak min Brudgom!

Svend.

Ak min Brud!

Begge.

Kunde disse hede Taarer
slette vor Misgerning ud!

Svend.

Hjertet, som min elskte hader¹,
bløder ved forskyldte Saar.

¹ o: som hades af min elskede.

Birthe.

Brystet, som min Ven forlader,
har fortjent sit haarde Kaar.

Begge.

Alle føle Dydens Glæde;
os, kun os, fortære Nag.
Alle le; vi ene græde,
vi, kun vi, har tabt i Dag.

Svend.

Det er umuligt! Hvad? min Brud, min Lise,
hun mig saa pludselig, hvad? hun mig utro,
mig, som hun elsker? ha, jeg vil ej tro det!
Endnu en Gang, det er umuligt, Birthe!

Birthe.

Hvor ofte skal jeg sige det? min — Himmel!
nu ikke min — ak han, som var min Brudgom¹,
vel er han haard, men ingen daarlig² Praler,
jeg kender ham, han skertser ej med Trusler,
og han, den grumme! han har sagt og soret³
i Gunilds, i din Bruds, i alles Paahør,
at han var trædt⁴ i Forbund⁵ med din Lise,
til Trods for mig og dig.

Svend.

Ha den Forrhæder!

Og hun?

Birthe.

Ih nu, hun tier og samtykker,
og ofte taler hun afsides med ham.
Saa klager hun paa dig; du har foragtet

¹ o: som ikke mere er min Brudgom. Birthe taler her i ægte Tragediestil; slgn. Kærlighed uden Strømper, Dansk-lærerforeningens Udgave S. 46: „Min Grete? Nej! Hvis da? maaske Mads Madsens? ja! osv. ² taabelig. ³ svoret. ⁴ urigtig Form, dannet i Lighed med *græde* — *grædt*; slgn. S. 80, Note 2. ⁵ traadt i Forbund o: havde forlovet sig.

al hendes ömme Angst, og kold og bitter
kaldt hende med, jeg ved ej hvad for Navne.

Svend.

Ak, alt for sandt! dog Himlen ved, mit Hjerte,
det var ej koldt, ej haardt; min Sjæl var drukken¹
af Medynk mod de lidende, jeg raste.
Hun bad, hun klynkede af frygtsom Elskov;
og det var det, jeg kaldte fejgt og usselt.
Ha jeg, som kendte dig! ha kække Pige,
du viste snart, hvor lidt din Sjæl fortjente
saa haarde Ord, saa vild, saa grum en Brudgom!

Birthe.

Ak, du est ren som Sne mod mig! jeg Daare!
Vel var min Frygt, mit Mismod ej ubilligt;
hvad har vi nu? hvad Hjælp? hvad kan vi haabe?
Men var det ej mit dyrt besorne Løfte,
min förste Pligt at dele Held og Uheld
med ham, den elskte, som jeg gav mit Hjerte?
Og jeg saa pludselig, saa stolt, saa haanlig
forkaste ham, den brave Knud! ak aldrig
kan han tilgive det, ej heller bör han!

Svend.

Vær stille! ser du ham? Ha den troløse,
hvor lumsk han ler, hvor stolt! Ha, nu jeg ser ham,
begynder alt mit hele Blod at koge!

Birthe.

For Himlens Skyld, yp ingen Kiv! jeg sitrer!

Svend vil gaa.

¹ sansesløs.

Tredje Optrin.

Knud. De Forrige.

Knud.

Ha, bliv kun, Svend! jeg hader at forstyrre
en ærlig Leg, jeg søgte kun min Lise.

Svend.

Din Lise? din?

Knud.

Ja, min! Vel ved jeg, Frænde,
du tror mig vist en from, godhjertet Taabe,
fordi jeg gladelig tog straks til Takke
med en, som du saa haanlig har forkastet.
Men Lise, skönt hun elsker lidt for kælent,
lidt vel blødagtigt for en hærdet Sømand,
saa har hun, tro mig, Svend, dog visse Dyder.
Hvad vil du mer? jeg saa, hun drev for Strømmen,
og jeg var flot¹, som Birthe kan bevidne;
hvad Under, at jeg entrede?

Svend.

Ha Spotter!

Jeg ved ej, hvad der hindrer mig at kryste
din vindige², din edderfyldte Strube,
at sprænge den som en oppustet Blære!

Knud.

Nu, Ven! maaske du frygter dig³ for Knaldet.
Men sig mig dog, hvad plage dig for Griller?
Misunder du mig det, som du foragter?

Svend.

Foragter? jeg? Du vedst det, lumske Stimand,
du vedst for vel, jeg har fortörnet Lise.

¹ Knud taler her, som saa jævnlig ellers, i lutter Udtryk
fra Sømandssproget. flot 3: ikke bunden, fast, slgn. S. 61.
² opblæste. ³ tysk for: frygter.

Hun kan foragte mig, hun kan bortslænge
 mit Hjerte, om hun vil, i Havets Afgrund.
 Hun gör mig kun min Ret; jeg har forskyldt det.
 Men du, Sørøver! du, som tror min Pige
 en lovlig Pris¹ for dig, saa snart du finder,
 at jeg er kastet over Bord, ha vov ej
 at duve hende an!² ej, mens jeg lever!

Knud.

Vel, dø da snart, thi jeg er klar.³

Svend.

Paa Stedet
 her, straks afsværg hvert Glimt af Haab om Lise!

Knud.

Sov Rusen ud!

Svend.

Ha, du er Dansk og Sømmand!

Knud.

Og saa? hvad mer?

Svend.

Vid, gennem dette Hjerte
 gaar Vejen til min Brud!

Knud.

Og saa?

Svend.

Ved Himlen,
 jeg skertser ej! kom, er du Mand! forsvar dig!

Han sætter sig i en angribende Stilling. Knud holder ham fra sig.

Knud.

Er det dit Alvor, Svend?

Birthe.

Ha Gunild, Anders,
 for Himlens Skyld!

¹ nu Prise 3: Bytte. ² se S. 71. ³ rede (Sømands-
 udtryk).

Fjerde Optrin.

Lise med Strikketøj i Haanden. De forrige.

Lise.

Hvad vil da dette sige?

Knud.

Vi lege her kun saa.

Lise.

Ha, jeg forstaar dig!

Kun saa, som Stormen skertser med en Sejler,
som hvide Bølger kysse Skærets Toppe
og sprudle Damp og bröle höjt af Kaadhed.
O, jeg har set de fromme Mandfolk skertse!

Knud.

Hvem vover ej en Dyst, sin Mø til Ære?
Hvad vil du mer? det er om dig, vi trættes.

Lise.

I to om mig? en fejj og ussel Pige?

Svend.

Ha, Lise, Lise! skal et Ord adsplitte
den Pagt, som du saa tit besoerst¹, kuldka-
stet vort søde Haab? skal et usaligt Mundsvejr,
udstødt af Raseri, skal det fordömme,
ha, skal det dræbe din trofaste Brudgom?

Lise.

Bort! aldrig samledes Foragt med Troskab².
Gaa derfor, gaa! Jeg tror dig ej saa ussel,
at fri til Piger, som du kanst forhaane.
Ej heller var du rasende, skönt mulig
ophidset nok at sige, hvad du tænkte.

Knud.

Nu vel! du ser da, Svend, at jeg er Manden,
thi aldrig har min Mund forhaanet Lise.

¹ se S. 63, Note 5.

² du kan ikke være tro mod den, du

foragter.

Lise.

Bort! du est vild og grum og haard som Klippen
 og fuld af Svig som alle dine Brødre.
 For evig vil jeg sky de falske Mandfolk,
 at det ej gaar mig som den arme Gunver.
 Mærk paa min Sang om lille Gunvers Skæbne!

Romance.¹

Liden Gunver vandrer som helst i Kvæld²,
 saa tankefuld.
 Hendes Hjerte var Voks, hendes unge Sjæl
 var prøvet³ Guld.
 O, vogt dig, mit Barn, for de falske Mandfolk!
 Liden Gunver meder med Silken-Snor
 ved Havets Bred;
 da hævedes Bølgen, og Vandet for
 saa brat⁴ afsted.
 O, vogt dig, mit Barn, for de falske Mandfolk!
 Skøn Havmand sig op af Havet skød,
 beklædt med Tang.
 Hans Öje var kærligt, hans Tale var sød
 som Harpers Klang.
 „Liden Gunver, du martrer mig Dag og Nat
 med Elskovs Ild!
 Mit Hjerte vansmægter, min Sjæl er mat.
 O, vær dog mild!
 Du rækker mig kun din snehvide Arm
 paa Sømands Tro;
 saa trykker jeg den til min brændende Barm,
 saa faar jeg Ro.
 Liden Gunver! mit Bryst, bag sit haarde Skæl,
 er blødt og ömt.
 Trofast er mit Navn, min ukunstlede Sjæl
 foragter Skrömt.“ —
 „Og er dig min Arm til saa stor Behag,
 til Trøst og Ro,

¹ se S. 73.² ved Aftentide.³ ægte.⁴ hastig.

skön Havmand, saa skynd dig, saa kom kun og tag
dem begge to!“ —

Han trak hende fra den stejle Bred,
glad ved sin Svig.

Som Storm var hans Latter; men Fiskerne græd
ved Gunvers Lig.

O, vogt dig, mit Barn, for de falske Mandfolk!

Svend.

Jeg er ej falsk som han; det vedst du bedre.

Dog sker mig Ret. Ja, jeg tilstaar, jeg føler,
min Adfærd kan du, bör du ej tilgive.

Jeg hader, jeg afskyr mig selv, den Blindhed,
hvormed jeg dönte dit retskafne Hjerte.

Og jeg skal straffe mig! Lev vel for evig!

Uværd¹ at se dig, du, som var min Glæde,
at frydes ved dit Öjekast, at høre

de Læbers Vellyd, som saa tit tilsoer² mig
mit Livs Lyksalighed, alt hvad jeg ønskede;
uværd at leve vil jeg fly dit Aasyn.

Langt borte vil jeg skjule mig, min Jammer
i Mulm, og Storm skal døve mine Klager.

Men först vil jeg frikende dig, min Lise!
og her endnu en Gang tilstaa min Brøde.

Dit ömme, dit maaske for ömme Væsen
ansaa jeg ofte for elskværdig Svaghed;

men da det stred mod mit oprörte Hjerte,
da syntes det mig fejgt. Tilgiv mig, Lise!

Det Mod, hvormed du siden selv tilbødst dig
at redde den uheldige³, det lærte

min hele Sjæl, at al din Frygt var Elskov,
öm, kælen⁴ Elskov, kun deri at laste,

at den var ufortjent, spildt paa en Daare,
som kun miskendte den.

Lise.

Jeg kan ej længer!

¹ Uværdig til. ² se S. 63, Note 5. ³ ulykkelige. ⁴ kærlig.

Ak Svend, fortryder du da hine Navne,
hvormed du kaldte mig?

Svend.

Ak, spørg mit Öje
og svar dig selv! mig binder Vemod Læben.

Lise.

Jeg har da holdt mit Ord, og, Svend! her er jeg,
beredt . . .

Svend.

Hvortil?

Lise.

At skjule mig i Mulmet,
at trodse Storm og Død med dig, min elskte!

Svend.

O Himmel! — og dit Ord til Knud?

Lise.

Var Paafund.

Adspørg ham kun.

Knud.

Ha, taabelige Pige,
godhjertede, saa let kan du tilgive?

Lise.

Og du gör bedst, om du tilgiver Birthe.

Knud.

Du skertser. Det er mig, som hun forskyder¹.

Birthe.

Du vedst det bedre, Knud!

Knud.

Jeg ved, du agter
mig og min Dröm saa lidt, som du vilst give
din Haand derpaa, at dø med mig af Mangel².

¹ det er hende, som forskyder mig. ² Knud gentager
her Birthes Ord, se S. 46.

Birthe.

Ha, glæd dig grumme, at du fandst en Aarsag
at bryde hver en Ed!

Knud.

Og det var daarligt
at lægge Baand paa disse tomme Hænder.

Birthe.

Jeg kender dig: et Ord, som Angst og Kummer
den Tid aftvang min alt for raske Læbe,
det Ord har ej fortørnet dig.

Knud.

Nej, Birthe!

Ord, Pigers Ord, fortørner ej den kække.
Men just den Angst, du taler om, din Brødsorg,
dit alt for nærige, dit snævre Hjerte,
din ringe Tillid til min Arm, dit Mismod,
det er min Sjæl en Gift; det bør fornærme
hver ærlig Karl, som har en Haand at röre.

Lise.

Men synes dig vor Frygt saa rent utidig?
Er ej vort Bundgarn tabt? hvo skal betale
saa stor en Gæld? hvormed skal vi begynde?
Hvad kan forhverves¹ uden Baad og Redskab?
Ak, mørk og ængstlig nok er hver en Udsigt!
Hvad kan vi arme nu, hvad kan vi?

Knud.

Stræbe.

Lise.

Ja stræbe, men for² alt anraabe Himlen.

Kvartet³.

Lise.

I Himle, beskytter
de hellige Baand,
som Kærlighed knytter
med bævende Haand!

¹ erhverves. ² frem for. ³ Sang af fire.

Alle.

I Himle, beskytter
de hellige Baand,
som Kærlighed knytter
med bævende Haand!

Svend.

O, yndigste Kæde,
som Kærlighed fletter
af Pligt og af Glæde!

Lise og Birthe.

Du sinker og trætter
de rappeste Hænder.

Svend og Knud.

Du styrker og letter
Det Bryst, du ompænder.

Lise.

Du nager.

Birthe.

Og brænder.

Svend.

Du fryder.

Knud.

Og letter.

Alle.

O, yndigste Kæde,
du nager og brænder,
du fryder og letter
det Bryst, du ompænder!

Lise.

O, ængstende Kæde,
som Kærlighed fletter,
hvor mørk er din Glæde!

Lise og Birthe.

Hvor mørk er din Glæde!

Svend og Knud.
Hvert Led er en Glæde.

Lise.
Som tynger.
Svend.
Som letter.

Knud.
Som styrker.
Birthe.
Som trætter.

Alle.
O, ængstende Kæde,
o, yndigste Baand,
hvor mørk er din Glæde!
Du tynger og letter,
du styrker og trætter
vor bævende Haand.

Lise og Birthe.
Naar Armod skal bindes,
er Blomsterbaand tunge.

Svend og Knud.
Kan Armod da findes
hos raske og unge?

Lise og Birthe.
Hvad har vi da?

Svend og Knud.
Hænder!

Lise og Birthe.
Ja, tomme.

Svend og Knud.
Men flinke.

Lise og Birthe.
Ha, Baand, der omspænder
arbejdsomme Hænder,
de trætte og sinke!

Svend og Knud.
 Kun Døden kan kvæle
 den Iver, som brænder
 i modige Hjerter.

Lise.
 Ak Sorger!

Birthe.
 Og Smerter!

Lise og Birthe.
 Ha, Sorger og Smerter
 kan kue, kan kvæle
 de muntreste Sjæle,
 de modigste Hjerter!

Svend og Knud.
 Skal Haabløshed ende¹
 den yndigste Kæde?

Lise og Birthe.
 Kun Himlen kan vende
 vort Mismod til Glæde.

Alle.
 I Himle, beskytter
 de hellige Baand,
 som Kærlighed knytter
 med bævende Haand!

Femte Optrin.

Gunild. Anders. Thomas. De forrige.

Gunild.
 Her, Börn, her bringe vi vor Ven. Hans Hjerte,
 maaske for varmt i det, han tror at skyldte
 Medskabninger og blot Algodheds Redskab,

¹ bryde.

fordi de glade gjorde, hvad de burde,
hans gode Hjerte svulmer af et Forslag,
hvortil vi to har svart, hvad hver bör svare.
Men ej tilfreds paastaar han at forsøge,
om I maaske vil föje ham. Ej vil vi
afslaa ham denne Bön. Vi ved for sikkert,
I tro som vi og alle brave Danske.

Thomas.

Ej mer, ærværdigste! ej mer, min Moder¹!
O, mærker — føler dog som jeg, I ædle!
Hvad jeg har tænkt, er ej et dristigt Forslag;
det er en Bön, en ivrig Bön. Jeg trygler
en salig Lyst af dem, som gav mig Livet.
O, dette Guld, som I, kun I har vristet
af Havets gridske Svælg, det er dog eders!
O, letter mig for denne Last²! o, skænker
min Sjæl det Haab, den Lise³ at opfylde
dog noget af sin Pligt! den Fryd at ende
de ædleste, de bedste Danskes Kummer,
som de har endt min Angst! Jeg ved jert Uheld;
det Guld, I bjergede, kan just betale
et Bundgarn og en Baad, og hvad I bruge,
og skænke mig den Vellyst at befordre
den dydigste, den heldigste Forening⁴.

Svend.

Jeg tror dig, arme Ven! det kan ej være
din Hensigt at fornærme os.

Knud.

Mig undrer,
hvorfor du ej har hængt din Pung i Mærset
til Lokkemad for vore danske Sømænd!

Gunild.

Du est for haard, min Knud!

¹ venlig Tiltale til en gammel Kone. ² Byrde (tysk).
³ Lindring, Trøst. ⁴ Forbindelse.

Birthe.

Jeg har et Ønske:
blev det mig undt at svare for os alle...

Knud.

Du, Birthe?

Anders.

Du?

Gunild.

Hvorfor just du, min Datter?

Lise,

som har talt noget afsides med sin Søster.

Tilsteder Birthe denne Lyst! jeg lover,
hun svarer, som hun bör.

Svend.

Vel! vi vil høre.

Knud.

Min Mening dog uskadt¹.

Birthe.

Tör jeg, min Moder?

Gunild.

ligesom vaagnende af dybe Tanker.

Hvad vil du, Barn? Jeg var adspredt, jeg tænkte
paa Sagnet om en vis vanartet Fisker.

Tilgiver, Börn! min Alder gör mig snaksom,
og Visen er kun kort.

Knud.

Syng den, vor Gunild!

Gunild.

Romance.

En Ederfugl² var haardt i Klemme
og skreg om Hjælp til Himmelen.

¹ jeg forbeholder mig dog Retten til at være af en anden
Mening. ² Ederfuglen er nu kun om Vinteren almindelig
her i Danmark; den ruger kun paa enkelte Smaaøer (f. Eks.

En Fisker hørte Fuglens Stemme
 og skyndte sig og frelste den.
 Ak, favre Fugl, Nordhavets Ære,
 hvor glad er jeg, som frelste dig!
 Hvor hvide, skønne, bløde Fjere!
 de skal herefter varme mig.
 Saa plukkede han gridsk den arme,
 og halvdød klager den med Ret:
 Ha, grumme Haand, som tog min Varme,
 hvi gavst du mig mit Aandedræt?

Birthe.

Ak Moder, jeg forstaar din Sang! dog tror jeg,
 mit Hjerte trængte mindst til den Erindring.
 Det er mig dybt, maaske for dybt indprentet,
 at Mangel er saa grum som Storm og Bølge.
 Ved Savn af det, som ingen kan undvære,
 og blot ved daglig Trang til andres Medynk,
 blev Livet dig hos os, som för paa Vraget,
 ej længer Liv, blot Kummer for at leve.
 Derfor, o fremmede! und dine Venner
 den Handling, som du tror saa god; og skönsom
 bed dem ej selv fordærve den ved Nidskhed¹!
 Den Danskes Liv er ej til fals, og, tro mig,
 hver Vinding er ham led, om ikke haanlig²,
 som ej hans valgte Næringsvej tilbyder.
 Derfor skænk os din Agt³! Dit Liv, din Glæde
 var disse⁴ Gengæld nok. Den blide Himmel,
 som frelste dig, skal sørge for os andre.

Knud.

Det var min Brud, min brave Mø, som talte!

Læsø). Man kan afplukke det tætte Dunlag, som findes paa Fuglens Bryst under Dækfjerene, men det maa ske med stor Forsigtighed og kun paa den Aarstid, da Fuglen selv plejer at plukke det af for at fore sin Rede dermed.

¹ Begærlighed. ² foragtelig. ³ Agtelse. ⁴ Fiskerne.

Omfavn mig, glem vor Tvist! Brum, naar dig lyster,
kul frisk i mine Sejl! hvad mon jeg agter
den Storm, der blæser fra saa godt et Hjørne?

Gunild.

Du ser da, fremmede, mit Ord stadfæstet,
at vore Börn var eet med os. Tilgiv mig
de Glædestaarer, som du ser mig fælde.
Tro mig, det er ej Stolthed af min Sejer;
ej heller, at jeg daarlig skulde tænke,
at slig en Adfærd var saa stor og sjælden.
Jeg ved for vel, at her til Lands de fleste
vist svarte dig, som vi har svart. Du ser kun
en Moders ömme Fryd. Omfavn mig, Birthe!

Thomas.

Ak, alt er skönt og ypperligt! Jeg ene —
tilgiver mig — jeg er nedtrykt, vemodig,
halv, synes mig, halv skamfuld ved mit Forslag.
Dog var det ment saa vel! Ha, var mit Hjerte
sig selv den mindste Dröm bevidst om Gengæld¹,
da brast det i min Barm! Dog nej, umuligt!
Det² kan ej ligne Guld ved Dyd, ej heller
fornærme saa retskafne Folk. Jeg tænkte:
Det kan afhjælpe dissers Nød, som hjalp dig,
og trøste dem og hastig sammenknytte
to ædle Par. Det var min stolte Glæde;
og ak, hvi skal den røves mig, og Kummer
formørke dissers Vej? Ha, det er bittert!
Hvo skal nu ende den? hvo kan, hvo vil det?

Sjette og sidste Optrin.

Odelhjem. De forrige.

Odelhjem.

Den Himmel, som de stolte paa. Tilgiver,
om jeg for fri, som ubekendt, begærer

¹ Hvis jeg mente, at det, jeg kan give, i mindste Maade er at regne for lige Gengæld. ² Hjertet.

en Del, en ringe Del af denne Vellyst;
thi Vellyst er de ædles Tvist om Dyder!
Jeg selv har ved en Hændelse fornummet
en Del af det, I trættes om; det andet
har Klavs berettet mig. Nu er mit Ønske,
min Bön, at det, mit varme Hjerter føler,
det, Himlen vidner i min Sjæl, maa høres!

Knud.

Vi ved ej, hvo du est.

Odelhjem.

En Dansk.

Knud.

Vel, tal da!

Odelhjem.

At du, min Ven, tilbødst, hvad du formaaede
til disses Vel, var Pligt. Din ömme Iver
forædler den; dit Liv var værd at frelses.
Og at de kække rødme ved dit Forslag
og sky din Gave mer end haabløs Kummer,
det var Natur hos dem, og ej uventet.
Hvert Støvgran af dit Gods, som du paatvangst dem,
skal hastig dybt nedtrykke dem og mørkne
den Lyst, de nyde, den, de blot attraaede:
dit Vels, din Taks, din Glædes rene Taare.
Ej heller undres jeg, om slige Hjerter
vil ömme sig ved hvert et synligt Gengæld;
thi hvad er skönt som Dydens egne Straaler?
Og Tanken om et Sideblik til Vinding
kan alt beskygge den. Det ved retskafne.
Dog, Brødre, bød vor Pligt, at vi modtage
den ubegærte Lön, som Himlen skænker.

Gunild.

Vi har modtaget den.

Odelhjem.

Det ved jeg, ædle!

Dog, naar tör Støvet vrage Gud og sige:

Hold op, det er mig nok, mer vil jeg ikke!
Og har vi ej hos os en kærlig Moder,
som kan paatvinge Lön?

Svend.

Hvor?

Knud.

Hvilken?

Odelhjem.

Danmark.

Det var dets höje Ret, dets Vel, dets Ære
at lönne Dyd, som at bestraffe¹ Laster.
Vel maa den ömmeste blandt Mødre slippe
det Baand, hvorved hun holder os, og frygtsom
betro vor Fodsti til os selv og Himlen,
för vi kan naa den rene Dyd², den Kilde,
hvoraf al hendes ægte Glans udstrømmer.
Dog lokker hun endnu — ej os, ej kække,
de naa den selv — men vore svage Brødre,
dem lokker hun, og er det hendes Velfærd
at lede dem derhen ved Bön, ved Løfter,
ved sikkert Haab, ved Ry om andres Gengæld.
Og I, som nu dog sukke ved at føle,
at selv den skönne blandt eders Dage
udmærkte sig ved grumt, ufrøgtet Vanheld,
ved Tab af alt, ved Nag³ af haabløs Elskov;
og vil I vel, at fremmede skal sige:
De arme hædrede det stolte Danmark
med Glansen af en ædel Daad — og nedsank
i Nød og Sorg, som Danmark ej har lindret?

Knud.

Min Sjæl er dansk, og var ham Styrke tjenligst,

¹ straffe (tysk). Ordet „Laster“ er rimeligvis ogsaa tysk, ikke Flertal af Last. ² Vel bör Dyden øves for dens egen Skyld, ikke i Haab om Belønning; men kun de ædleste Menne-
sker ere naaede saa vidt, at de kunne gøre det; de andre
maa da ledes dertil ved Belønninger. ³ Se S. 89.

der, naar jeg hører det, tör kny mod Danmark;
 og hvad det bød, bör ej forsmaas, det ved jeg.
 Dog hvor, og naar, og hvad det skal tilbyde,
 os til en Trøst og andre til Opmuntring,
 det, Herre! det er mer, end jeg begriber.

Odelhjem.

Vid, at det alt udstrakte sine Arme
 til Hjælp! thi mægtigt er dets Vink, og evig
 dets tavse Lov til sine rige Sønner:
 at skatte¹ til de kækkes Dyd, at tro det
 just Velmagts² Pligt at yde dem den Lise,
 den Kraft, og selv den Glans, som Guld kan give.
 Held mig, at Rigdom er mit Kaar, og at jeg
 var nær og hørte Danmarks Røst! O Brødre,
 o, under mig den Vellyst at adlyde
 saa öm en Moders Bud! Jeg har adlydt det;
 alt har jeg nedlagt hos min Ven paa Gaarden,
 hvad Garn og Baad og Bryllupsfærd kan koste;
 og til vor Anders og de to retskafne,
 som kække tog enhver sin Del i Faren,
 et Hæderstegn af samme Værd som eders.
 Og, til et Spejl³ for Börnebörn, skal aarlig,
 indtil den sidste af de fem er jordet,
 paa denne Dag den skönne Daads Erindring
 fornys ved samme Pant paa Danmarks Bifald.
 Alt dette har jeg sørget for; det, Brødre,
 har Dyden og mit Fødeland befalt mig.

Svend.

Dit Ord, o fremmede, var stort og herligt;
 men det bestyrter⁴ os.

Knud.

Jeg tror, ved Himlen!
 min Sjæl er Voks. Naar var jeg saa kvindagtig?

¹ betale Skat, yde Anerkendelse. ² Velstand. ³ Mønster. ⁴ gör os bestyrtede.

Foragt mig ej, fordi du ser min Taare!
Hvad skal jeg svare dig? Tal du, vor Anders!

Anders.

Jeg føler det, du est den ædle Landsmand,
hvorom vor Ven fortalte för. Retskafne,
gör, hvad du vil! du har fortjent den Glæde
at hjælpe brave Dannemænd! Jeg tænker,
at vrage sligt var blot haardnakket Stolthed.

Gunild.

Det var Uskönsomhed og Trods mod Himlen.

Knud.

Han tager Odelhjem i Haanden.

Tak, brave Mand!

Svend.

Vi takke dig, du ædle!

Lise.

Vor Taare takker dig!

Odelhjem.

Ej mig, men Danmark!

Er ej dets Fest i Dag? Jeg har besörget¹,
at vi ved Sang og et fortroligt Bæger
og, vore Pigers Lyst, ved raske Danse
kan slutte den. Derfor, I brave Brødre,
vil vi nu glemme alt, og blot erindre
de modige, de lykkelige Danske.

Kor.

Odelhjem.

O Dyd! hvor Byrder ikke kvæle,
hvor Kummer nager² ej din Rod;
hvor Held befrugter ædle Sjæle,
og Frihed varmer cimbrisk³ Blod:

¹ sørget for. ² gnaver paa. ³ o: dansk; man antog, at de Cimbrer, der sammen med Teutonerne havde angrebet det romerske Rige, vare Danske; saaledes skrev Peder Syv 1663 „Betænkninger om det *cimbriske* Sprog“ (o: Dansk).

bag Dannekongens trygge Hegn
er modne Dyders Fødeegn.

Alle.

Bag Dannekongens trygge Hegn
er modne Dyders Fødeegn¹.

Gunild.

O Fromhed! hvor du, vis paa Hæder,
fortrolig selv med yngre Aar,
tör dele dig imellem Glæder,
som Jorden har, og Himlen spaar:
i Skyggen af din Dannebod
opammer du det ægte Mod.

Alle.

I Skyggen af vor Dannebod
opammer Fromhed ægte Mod.

Anders.

Hvor Smil af Himlen synlig lönner
Flid, Indsigt og Erfarenhed,
som styre Modets raske Sønner
i prøvet Klogskabs trygge Fjed;
hvor Visdoms Vink er kækkes Fryd,
forædles Mod til Heltedyd.

Alle.

Ved Visdoms Ven, vort Nordens Fryd,
forædles Mod til Heltedyd.

Lise.

Hvor Mod kun fordem kunde smelte
de kække Skjoldmørs² haarde Barm,

¹ Første Vers af denne Sang priser Kongen, Christian den Syvende, andet og tredje henholdsvis Enkedronning Juliane Marie og Arveprins Frederik, hvilke to sidste i Virkeligheden var dem, der paa den Tid styrede Landet. Slgn. i øvrigt Indledn. S. 10. ² „Skjoldmør vare bevæbnede og stridkære Fruentimmer; af saadanne ere de gamle nordiske Historier opfyldte“, hedder det i Anmærkningerne til Evalds „Rolf Krage.“

der hvile, der belønnes Helte
 endnu som för i Elskovs Arm.
 De danske Pigers Kærlighed
 er Ild, som Kækhed tændes ved.

Alle.

De danske Pigers Kærlighed
 er Ild, som Kækhed tændes ved.

Svend.

Hvor tusind skønne Fodspor lære
 beskedne Dyders varme Ven
 en banet Alfarvej til Ære,
 og Haabet bød ham følge den:
 paa Danmarks minderige Kyst
 spaa Farer selv kun Ros og Lyst.

Alle.

Paa Danmarks minderige Kyst
 spaa Farer selv kun Ros og Lyst.

Birthe.

Hvor Brødre kappes om at bøde
 paa ubekendte Brødres Tab;
 hvor Haab og Hjælp og Medynk møde
 Fortvivlelsen i Dødens Gab:
 ved Dans¹ venskabelige Bred
 er Svig og Ondskab ene ræd.

Alle.

Ved Dans venskabelige Bred
 er Svig og Ondskab ene ræd.

Knud.

O, elskte Hav, din Aande tænder
 sin raske Gæring i vort Blod,
 din Bølge hæder Bryst og Hænder,
 din Luft udvider Haab og Mod!
 O Nordhav, du vor Ros og Lyst,
 du sprudler Ild i Danskes Bryst!

¹ Danmarks.

Alle.

O Nordhav, du vor Ros og Lyst,
du sprudler Ild i Danskes Bryst!

Alle Mandfolkene.

I gyldne Sletter, smiler trygge!
Brus i din Stolthed, sølvblaa Strand!

Alle Fruentimmerne.

Hvil evig i Skjoldungers Skygge,
vær evig Heltes Fødeland!

Mandfolkene.

O Danmark, vær de ædles Hjem!

Fruentimmerne.

Og alle prise dig og dem!

Alle.

O Danmark, vær de ædles Hjem!
og alle prise dig og dem!

Syngespillet endes med Dans af Fiskere og Fiskerinder.

